

28.01.1937.

Civillikums PIRMĀ DAĻA Ģimenes tiesības

1993.gada 25.maija
likuma redakcijā (Ziņotājs, 1993, nr.22/23) ar
grozījumiem, kas izsludināti
līdz 2005.gada 24.martam.

Grozījumi: 15.06.1994. likums (L.V.,
30.jūn., nr.75)
11.06.1998. likums (L.V., 20.jūn.,
nr.184/185;
Ziņotājs, 1998,
nr.14)
12.12.2002. likums (L.V., 20.dec.,
nr.187;
Ziņotājs, 2003,
nr.2)
11.10.2004. ST spriedums (L.V., 12.okt.,
nr.161)
10.03.2005. likums (L.V., 24.marts,
nr.49;
Ziņotājs, 2005,
nr.8)
22.06.2006. likums (L.V., 7.jūl.,
nr.107;
Ziņotājs, 2006, nr.15)

Pašvaldību dzimtsarakstu nodaļas, kuras ir reģistrējušas laulāto
mantiskās
attiecības, divu mēnešu laikā no šā likuma spēkā stāšanās
dienas nodod
laulāto mantisko attiecību reģistrus un reģistrētos
laulības līgumus
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram.
/11.06.98. likuma
"Pārejas noteikums"/

PIRMĀ DAĻA Ģimenes tiesības

PIRMĀ NODAĻA Laulība

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Saderināšanās

26. Saderināšanās ir savstarpējs solījums savienoties laulībā. Saderināšanās nedod tiesību prasīt tiesas ceļā laulības noslēgšanu.

Līgumsods, kas noteikts gadījumam, ja kāds atsakās doties laulībā, nav spēkā.

27. Ja saderināšanos atceļ vai ja kāds saderinātais no tās atkāpjas, katram saderinātajam jāatdod visa manta, ko viņam dāvinājis otrs, viņa vecāki vai cita persona sakarā ar nodomāto laulību. Tiesība atprasīt dāvanas nepāriet uz mirušā dāvinātāja mantiniekiem, bet mirušā celto prasību mantinieki var turpināt.

Nav jādod atpakaļ dāvanas, ja laulība nenotiek tāpēc, ka:

1) saderinātais dāvinātājs miris; 2) dāvinātājs atteicies doties laulībā bez svarīga iemesla un 3) dāvinātāja uzvešanās bijusi otram saderinātajam svarīgs iemesls no laulības atteikties.

28. Ja viens no saderinātajiem bez svarīga iemesla atsakās doties laulībā vai tā uzvedas, ka šī uzvešanās ir otram saderinātajam svarīgs iemesls no laulības atteikties, šis pēdējais saderinātais, viņa vecāki vai personas, kas kaut ko izdevušas saderināto labā, var prasīt no vainīgā saderinātā, lai atlīdzina tiešos zaudējumus, kas viņiem cēlušies sakarā ar to, ka viņi nākamās laulības izredzē kaut ko izdevuši vai noslēguši kādas saistības.

Neatkarīgi no tā pats saderinātais var prasīt no otra saderinātā, kas devis iemeslu atcelt saderināšanos, lai atlīdzina zaudējumus, kurus viņš cietis no tādas darbības, kas attiecas uz viņa mantu un varbūtējo peļņu un ko viņš izdarījis sakarā ar nodomāto laulību.

Zaudējumu atlīdzības apmērs saskaņojams ar vainīgā saderinātā mantas līdzekļiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

29. *Izslēgts.*

30. *Izslēgts.*

31. No saderināšanās izrietošās prasības noilgst viena gada laikā, skaitot no tās dienas, kad saderināšanās atcelta vai kad saderinātais no tās atkāpies, bet saderinātās līgavas grūtniecības gadījumā – no tās dienas, kad viņa dzemdējusi, ja tajā laikā saderināšanās jau bijusi atcelta vai saderinātais no tās bijis atkāpies.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Laulības noslēgšana un izbeigšanās

I. Šķēršļi laulības noslēgšanai

32. Aizliegta laulība pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, izņemot [33.pantā](#) paredzēto gadījumu.

33. Izņēmuma gadījumā ar vecāku vai aizbildņu piekrišanu var doties laulībā persona, kas sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, ja laulība tiek noslēgta ar pilngadīgu personu. Ja vecāki vai aizbildņi bez svarīga iemesla liedzas dot atļauju, tad atļauju var dot bāriņtiesa pēc tās vietas, kur dzīvo vecāki vai iecelti aizbildņi.

34. Aizliegta laulība personām, kuras tiesa atzinusi par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ.

35. Aizliegta laulība radniekiem taisnā līnijā, brāļiem ar māsām un pusbrāļiem ar pusmāsām ([213.p.](#)).

Aizliegta laulība starp viena dzimuma personām.

36. *Izslēgts.*

37. Aizliegta laulība starp adoptētāju un adoptēto, izņemot gadījumus, ja izbeigtas ar adopciju nodibinātās tiesiskās attiecības.

38. Aizliegta jauna laulība personai, kas jau atrodas laulībā.

Tāpat aizliegta laulība aizbildnim ar aizbilstamo un aizgādnim ar aizgādnībā esošo, iekām nav izbeigtas aizbildnības vai aizgādnības attiecības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

39. *Izslēgts.*

II. Iesniegums laulības noslēgšanai. Izsludināšana

(Iedaļas nosaukums [10.03.2005.](#) likuma redakcijā)

40. Pirms laulāšanas notiek izsludināšana.

41. Personas, kas vēlas doties laulībā, izņemot [51.pantā](#) paredzētos gadījumus, iesniedz par to iesniegumu dzimtsarakstu nodaļai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

42. Līdz ar iesniegumu par vēlēšanos doties laulībā personām, kas agrāk bijušas citā laulībā, jāuzrāda viens no šādiem dokumentiem:

- 1) bijušā laulātā miršanas apliecība;
- 2) laulības šķiršanas apliecība vai izraksts vai izziņa no laulības šķiršanas akta ieraksta;
- 3) likumīgā spēkā esošs tiesas spriedums, ar kuru laulība šķirta vai atzīta par neesošu, vai arī izraksts vai izziņa no laulības reģistra ar atzīmi par šādu spriedumu.

Tāpat tām līdz laulības noslēgšanai attiecīgos gadījumos jāiesniedz vecāku, aizbildņu vai bāriņtiesas rakstveida atļauja.

Par nepatiesu šajā pantā paredzēto ziņu sniegšanu vainīgos var saukt pie kriminālatbildības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

43. Ja nav iespējams dabūt iepriekšējā ([42.](#)) panta pirmajā daļā minētos dokumentus, tos atvieto ar tiesas spriedumu par attiecīga fakta konstatēšanu.

44. Izsludināšanu izdara dzimtsarakstu nodaļa, kurā iesniegts iesniegums par vēlēšanos doties laulībā.

Izsludināšana nav atļauta:

- 1) ja, iesniedzot iesniegumu, nav ievēroti likuma noteikumi;
- 2) ja no dokumentiem redzams, ka laulības noslēgšanai ir šķēršļi.

Izsludināšanu noraidot, dzimtsarakstu nodaļas vadītājs taīsa motivētu lēmumu, ko izsludināmie divu nedēļu laikā var pārsūdzēt tiesā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

45. Izsludināšana notiek, izliekot uz vienu mēnesi sludinājumu dzimtsarakstu nodaļā, kurā iesniegts iesniegums par vēlēšanos doties laulībā.

Steidzamos gadījumos, raugoties pēc apstākļiem, dzimtsarakstu nodaļas vadītājam ir tiesība saīsināt izsludināšanas laiku pēc sava ieskata.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

46. Iepriekšējā ([45.](#)) pantā paredzētajā laikā personas, kuru tiesības šī laulība aizskartu, var celt ierunas pret tās noslēgšanu, aizrādot uz likumiskiem šķēršļiem.

Ierunas pēc [61.-64.panta](#) var celt arī prokurors.

Ierunas iesniedzamas rakstiski dzimtsarakstu nodaļai pēc izsludināšanas vietas ([45.p.](#)).

47. Ja celta ieruna, dzimtsarakstu nodaļa, kurā iesniegts iesniegums par vēlēšanos doties laulībā ([41.p.](#)), par celto ierunu nekavējoties paziņo izsludinātajiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

48. Ja izsludinātie ierunu atzīst par nepamatotu, viņiem divu nedēļu laikā no paziņojuma saņemšanas dienas jāpaziņo par to dzimtsarakstu nodaļai.

Nodaļa nekavējoties to paziņo ierunas cēlējam.

49. Ja ierunas cēlējs divu nedēļu laikā, skaitot no tās dienas, kad viņš saņēmis izsludinātā atbildi, iesniedz dzimtsarakstu nodaļai izziņu par tiesā celtu prasību, lai izsludinātajam aizliegtu doties laulībā, nodaļa aptur izsludinājuma gaitu līdz lietas izšķiršanai tiesā.

50. Ja ierunu nav bijis vai prasība nav celta, vai tā ir noraidīta, dzimtsarakstu nodaļā var noslēgt laulību vai arī tā izsniedz iesniegumu par vēlēšanos doties laulībā ar atzīmi par izsludināšanu, lai laulību varētu noslēgt pie garīdznieka vai citā dzimtsarakstu nodaļā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

51. Ja laulājamie pieder pie ev.-luterāņu, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, metodistu, baptistu, septītās dienas adventistu vai Mozus ticīgo (judaistu) konfesijas un vēlas salaulāties pie savas konfesijas garīdznieka, kuram ir attiecīgās konfesijas vadības atļauja, izsludināšanu izdara pēc attiecīgās konfesijas noteikumiem.

52. Izsludinātajiem ir tiesība salaulāties sešu mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad kļuvis zināms, ka laulības noslēgšanai nav šķēršļu ([50.p.](#)).

Salaulāties var dzimtsarakstu nodaļā vai arī pie garīdznieka ([53.p.](#)). Tajā pašā laikā garīdznieks var salaulāt arī pēc [51.panta](#) izsludinātos.

III. Laulības noslēgšana

53. Laulā dzimtsarakstu nodaļas vadītājs vai [51.pantā](#) norādīto konfesiju garīdznieki, ja ir ievēroti laulības noslēgšanas noteikumi.

54. Dzimtsarakstu nodaļas vadītājs vai garīdznieks nelaulā, ja viņiem ir zināmi šķēršļi laulības noslēgšanai.

55. Dzimtsarakstu nodaļas vadītājs vai garīdznieks var laulāt bez iepriekšējas izsludināšanas, ja līgavainis vai līgava dodas kara gaitās vai arī ja līgavaiņa vai līgavas dzīvību apdraud slimība.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

56. Laulāšana notiek personīgi klātesot līgavainim un līgavai, kā arī diviem pilngadīgiem lieciniekiem.

Dzimtsarakstu nodaļā laulā atklāti nodaļas telpās vai citās piemērotās telpās. Ārpus šīm telpām var laulāt tikai līgavaiņa vai līgavas slimības vai citu svarīgu iemeslu dēļ.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

57. Dzimtsarakstu nodaļas vadītājs jautā līgavainim un līgavai, vai viņi vēlas doties laulībā. Ja abi izsaka šo vēlēšanos, vadītājs pasludina, ka uz šīs vienošanās un likuma pamata laulība ir noslēgta.

Garīdznieks laulā pēc savas konfesijas noteikumiem.

58. Garīdznieki par katru noslēgtu laulību četrpadsmit dienu laikā laulību reģistram vajadzīgās ziņas piesūta tai dzimtsarakstu nodaļai, kuras teritorijā laulāšana notikusi. Par šā pienākuma neizpildīšanu garīdznieku var saukt pie administratīvās atbildības.

IV. Laulības neesamība

59. Atzīt laulību par neesošu var tikai turpmākajos (60.-[67.](#)) pantos paredzētajos gadījumos.

60. Par neesošu atzīstama laulība, kas nav slēgta ne dzimtsarakstu nodaļā, ne pie garīdznieka ([53.p.](#)).

Par neesošu atzīstama laulība, kas noslēgta fiktīvi, t.i., bez nolūka izveidot ģimeni.

61. Par neesošu atzīstama laulība, kas noslēgta, iekām laulātie vai viens no viņiem sasnieguši [32.](#) vai [33.pantā](#) paredzēto vecumu.

Šī laulība nav atzīstama par neesošu, ja tai sekojusi sievas grūtniecība vai ja abi laulātie līdz tiesas spriedumam noteikto vecumu ir sasnieguši.

62. Par neesošu atzīstama laulība, kuras noslēgšanas laikā viens no laulātajiem bijis atzīts par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ vai arī bijis tādā stāvoklī, ka nav varējis saprast savas darbības nozīmi vai to vadīt.

63. Par neesošu atzīstama laulība, kas aizliegta laulāto radniecības dēļ ([35.p.](#)).

64. Par neesošu atzīstama laulība, kuras noslēgšanas laikā viens no laulātajiem atradies citā laulībā.

Otro laulību nevar atzīt par neesošu, ja pirmā laulība līdz tiesas spriedumam izbeigusies ar nāvi, šķiršanu vai atzīšanu par neesošu.

65. [60.-64.pantā](#) norādītajos gadījumos laulības neesamības prasību var celt kā ieinteresētās personas, tā arī prokurors.

Kad laulība izbeigusies ar nāvi vai šķirta, prasību var celt tikai tās personas, kuru tiesības šī laulība aizskar. Ja miruši abi laulātie, laulības neesamības prasību celt nevar.

66. [60.-64.pantā](#) norādītajos gadījumos laulības neesamības prasība nenoilst.

67. Laulātais var apstrīdēt laulību, ja viņš tajā devies sodāmu draudu ietekmēs.

Prasība iesniedzama sešu mēnešu laikā no draudu ietekmes izbeigšanās.

68. Iepriekšējos ([60.-64.](#) un 67.) pantos paredzētajos gadījumos laulība uzskatāma par neesošu no noslēgšanas brīža.

V. Laulības šķiršana

69. Tiesa var laulību šķirt tikai turpmākajos ([72.—75.](#)) pantos norādītajos gadījumos. Laulība ir šķirta no dienas, kad tiesas spriedums par laulības šķiršanu stājas likumīgā spēkā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

70. Laulību šķir tiesa, pamatojoties uz viena laulātā vai abu laulāto pieteikumu.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

71. Laulību var šķirt, ja laulība ir izirusi. Laulība uzskatāma par izirusu, ja nepastāv laulāto kopdzīve un nav vairs sagaidāms, ka laulātie to atjaunos.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

72. Pieņemams, ka laulība ir izirusi, ja laulātie vismaz trīs gadus dzīvo šķirti.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

73. Laulātie dzīvo šķirti, ja viņiem nav kopīgas saimniecības un viens no laulātajiem noteikti negrib to atjaunot, noliedzot laulības kopdzīves iespējamību. Kopīga saimniecība var nepastāvēt arī tad, ja laulātie šķirti dzīvo kopīgā dzīvoklī.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

74. Ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā trīs gadus, laulību var šķirt tikai tādā gadījumā, ja:

1) laulības turpināšana tam laulātajam, kas pieprasa laulības šķiršanu, ir neiespējama tādu iemeslu dēļ, kuri ir atkarīgi no otra laulātā un kuru dēļ kopdzīve ar viņu būtu neizturama cietsirdība pret laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu;

2) abi laulātie pieprasa laulības šķiršanu vai viens laulātais piekrīt otra laulātā prasībai šķirt laulību;

3) viens no laulātajiem uzsācis kopdzīvi ar citu personu un šajā kopdzīvē ir piedzimis bērns vai ir gaidāma bērna piedzimšana.

Ja tiesa uzskata, ka, pastāvot šā panta pirmajā daļā minētajiem apstākļiem, ir iespējams saglabāt laulību, tā laulāto samierināšanas nolūkā var atlikt lietas izskatīšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

75. Ja viens laulātais prasa laulības šķiršanu tādu iemeslu dēļ, kas nav minēti šā likuma [74.pantā](#), un otrs laulātais nepiekrīt laulības šķiršanai, tiesa laulību nešķir pirms šā likuma [72.pantā](#) norādītā termiņa un laulāto samierināšanas nolūkā atliek lietas izskatīšanu.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

76. Laulību nešķir, kaut gan tā ir izirusi, ja un ciktāl laulības saglabāšana izņēmuma kārtā sevišķu iemeslu dēļ ir nepieciešama laulībā dzimuša nepilngadīga bērna interesēs.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

77. Laulību nešķir, ja laulātie nav vienojušies par laulībā dzimuša bērna aizgādību, bērna uzturlīdzekļiem, kopīgās mantas sadali vai attiecīgas prasības nav izšķirtas pirms laulības šķiršanas un netiek celtas kopā ar prasību par laulības šķiršanu.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

78. *(Izslēgts ar 12.12.2002. likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

VI. Laulības neesamības un šķiršanas sekas

79. Ja laulība atzīta par neesošu un tikai viens no bijušajiem laulātajiem, laulībā dodoties, ir zinājis, ka tā atzīstama par tādu, tad otram laulātajam, kurš to nav zinājis, ir tiesības prasīt no viņa:

1) atlīdzību par morālo kaitējumu;

2) samērā ar viņa mantas stāvokli līdzekļus, ja tas nepieciešams iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai vai uzturam.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

80. Šķirot laulību vai pēc laulības šķiršanas bijušais laulātais var prasīt līdzekļus no otra bijušā laulātā samērā ar viņa mantas stāvokli, ja pēdējais ar savām darbībām veicinājis laulības iziršanu un līdzekļi nepieciešami iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai vai uzturam.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

81. Pienākums nodrošināt iepriekšējo labklājības līmeni vai uzturu bijušajam laulātajam izbeidzas pēc tam, kad pēc laulības šķiršanas vai atzīšanas par neesošu pagājis tikpat ilgs laiks, cik attiecīgi ilgusi šķirtā laulība vai kopdzīve laulībā, kas atzīta par neesošu. Gadījumos, kad bijušo laulāto kopīgs bērns šajā laikā nav sasniedzis pilngadību un ir tā bijušā laulātā aizgādībā, kuram ir tiesības prasīt līdzekļus, šis pienākums turpinās, līdz bērns sasniedz pilngadību.

Pienākums nodrošināt iepriekšējo labklājības līmeni vai uzturu bijušajam laulātajam atkrīt, ja:

- 1) bijušais laulātais devies jaunā laulībā;
- 2) bijušā laulātā ienākumi nodrošina attiecīgi iepriekšējo labklājības līmeni vai uzturu;
- 3) bijušais laulātais izvairās iegūt līdzekļus uzturam ar savu darbu;
- 4) ir citi apstākļi, kas liecina, ka zudusi nepieciešamība saņemt līdzekļus no bijušā laulātā.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

82. Laulātais, kura laulība atzīta par neesošu, dabū atpakaļ savu pirmslaulības uzvārdu. Ja viņš, dodoties laulībā, nav zinājis, ka laulība atzīstama par neesošu, tiesa pēc viņa lūguma var atstāt viņam laulībā iegūto uzvārdu.

Laulātais, kas, dodoties laulībā, savu uzvārdu mainījis, ir tiesīgs arī pēc laulības šķiršanas saukties šai uzvārdā, vai arī pēc viņa lūguma tiesa piešķir viņam pirmslaulības uzvārdu. Pēc otra laulātā lūguma tiesa, ja tas neaizskar bērna intereses, var liegt laulātajam, kurš veicinājis laulības iziršanu, saukties laulībā iegūtajā uzvārdā.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

83. Ja laulība atzīta par neesošu, katrs bijušais laulātais patur savu pirmslaulības mantu, kā arī to mantu, ko viņš pats iegādājies kopdzīves laikā. Kopīgi iegūtā manta dalāma starp bijušajiem laulātajiem līdzīgās daļās.

Ja abiem laulātajiem, dodoties laulībā, nebija zināms, ka tā atzīstama par neesošu, vai tas nebija zināms vienam no viņiem, kopīgi iegūtā manta dalāma pēc noteikumiem par likumīgā laulībā iegūtas mantas dalīšanu: pirmajā gadījumā — attiecībā uz abiem bijušajiem laulātajiem, otrajā gadījumā — attiecībā uz to laulāto, kuram nebija zināms, ka laulība atzīstama par neesošu.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Laulāto personiskās tiesības

84. Laulība rada vīram un sievai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību.

85. Ģimenes kopdzīves kārtošanā abiem laulātajiem ir vienādas tiesības. Domstarpību gadījumā laulātajiem jācensas vienoties. Strīda izšķiršanai laulātie var griezties tiesā.

86. Noslēdzot laulību, laulātie pēc savas vēlēšanās izraugās viena laulātā pirmslaulības uzvārdu par savu kopējo uzvārdu.

Katrs laulātais laulības laikā var paturēt savu pirmslaulības uzvārdu, nepieņemot kopēju laulības uzvārdu.

Noslēdzot laulību, viens no laulātajiem var savam uzvārdam pievienot otra laulātā uzvārdu, izņemot gadījumus, kad vienam no laulātajiem jau ir dubults uzvārds, vai arī laulātie var veidot kopēju dubultu uzvārdu no abu laulāto pirmslaulības uzvārdiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

87. Laulātajiem neatkarīgi no viņu mantiskajām attiecībām ir tiesība mājas saimniecības ietvaros atvietot vienam otru. Darījumi, ko viens laulātais noslēdzis šīs darbības ietvaros, atzīstami par noslēgtiem arī otra laulātā vārdā, ja no lietas apstākļiem nav redzams pretējais.

Ja ir svarīgi iemesli, viens laulātais var šo otra laulātā tiesību aprobežot vai atņemt, bet pret trešajām personām šāds aprobežojums vai atņēmuks ir spēkā tikai tad, ja tām par to bijis paziņots vai arī ja tas ierakstīts laulāto mantisko attiecību reģistrā ([140.p.](#)).

88. Katram laulātajam neatkarīgi no laulāto mantisko attiecību veida ir tiesība uz vispārēja pamata patstāvīgi rīkoties ar savu mantu nāves gadījumam.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA **Laulāto mantiskās tiesības**

I. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības

89. Katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi viņam pirms laulības, tāpat arī to mantu, ko viņš iegūst laulības laikā ([91.p.](#)).

Viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

Ja kādas vienam laulātajam piederošas mantiskas vērtības laulības laikā atvieto ar citām, pēdējās ir šā laulātā manta.

90. Katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto.

Abu laulāto kopīgo mantu ([89.p. 2.d.](#)) laulātie pārvalda un ar to rīkojas kopīgi, bet, abiem laulātajiem vienojoties, to var pārvaldīt arī viens no viņiem. Viena laulātā rīcībai ar šo mantu nepieciešama otra laulātā piekrišana.

Trešo personu interesēs pieņemams, ka rīcībai ar kustamo mantu šāda piekrišana bijusi, izņemot gadījumus, kad trešās personas zināja vai tām vajadzēja zināt, ka piekrišanas nav bijis vai ka manta, ar kuru viens laulātais rīkojies, ir tāda, kas acīmredzami pieder otram laulātajam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

91. Katra laulātā atsevišķa manta ir:

- 1) manta, kas laulātajam piederējusi pirms laulības vai ko laulātie līgumā noteikuši par atsevišķu mantu;
- 2) priekšmeti, kas noder tikai viena laulātā personīgai lietošanai vai vajadzīgi viņa patstāvīgā darbā;
- 3) manta, ko viens laulātais ieguvis bez atlīdzības laulības laikā;
- 4) laulātā atsevišķās mantas ienākumi, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām;
- 5) manta, ar ko atvietota iepriekšējos (1.-4.) punktos minētā manta.

Tas, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Tas, ka nekustamais īpašums ir viena laulātā atsevišķa manta, ierakstāms zemes grāmatās.

92. *Izslēgts.*

93. Laulātais savu mantu vai savu daļu laulāto kopīgajā mantā var nodot pārvaldībā otram laulātajam, kam šī manta ar visiem līdzekļiem jāšargā un jāglabā. Ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

94. Ja laulātā pārvaldīšanā atrodas otram laulātajam piederošas ēkas, viņam jāizdara ne vien nepieciešamie izlabojumi, bet arī uzlabojumi, ciktāl to pieļauj ienākumi no šā otra laulātā mantas.

Viena laulātā nekustamo īpašumu otrs laulātais var iznomāt vai izīrēt uz laiku, ne ilgāku par trijiem gadiem un neierakstot līgumu zemes grāmatās.

Lai laulātais ar viņa pārvaldībā esošajām otra laulātā mantiskajām vērtībām varētu rīkoties tā, ka viņa rīcība pārsniegtu parastās pārvaldības robežas, viņam jāizprasa otra laulātā piekrišana.

(Ceturtnā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

95. Abu laulāto pienākums ir segt ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumus no laulāto kopīgās mantas.

Ja laulāto kopīgās mantas nepietiek ģimenes uzturēšanai, katrs laulātais var prasīt, lai otrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos samērā ar savas atsevišķās mantas stāvokli.

Ja laulātie dzīvo šķirti, laulātais, ja nepieciešams, var prasīt līdzekļus no otra laulātā, kurš veicinājis šķirto dzīvi, samērā ar savu un pēdējā mantas stāvokli līdzvērtīga labklājības līmeņa nodrošināšanai vai prasīt līdzekļus uzturam, saprotot ar to ēdienu, apģērbu, mājokli un vajadzības gadījumā — apkopšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

96. Par saistībām, ko laulātie kopīgi noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, viņi atbild ar kopīgo mantu un katrs ar savu atsevišķo mantu, ja kopīgās mantas nepietiek.

Par saistībām, ko viens no laulātajiem noslēdzis ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, šis laulātais atbild ar savu mantu tad, ja laulāto kopīgās mantas nepietiek. Otrs laulātais par šīm saistībām ar savu mantu atbild tikai tad, ja pēc saistības saņemtais izlietots ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.

97. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

98. Par saistībām, kas izriet no viena laulātā neatļautas darbības, atbild vispirms šis laulātais ar savu atsevišķo mantu ([91.p.](#)), bet, ja tās nepietiek, – ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā.

99. Par saistībām, ko laulātais noslēdzis uz savu personīgo rēķinu vai bez otra laulātā piekrišanas, šis laulātais atbild vispirms ar savu atsevišķo mantu, bet, ja tās nepietiek, — ar savu daļu laulāto kopīgajā mantā.

Par netaisnu iedzīvošanos sakarā ar viena laulātā noslēgtām saistībām otrs atbild uz vispārēja pamata.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

100. Viena laulātā manta neatbild par otra laulātā saistībām.

Ja par viena laulātā parādiem vērsta piedziņa uz otra laulātā atsevišķo mantu, pēdējais var prasīt, lai šo mantu atsvabina no piedziņas.

Ja par viena laulātā parādiem vērsta piedziņa uz laulāto kopīgo mantu, otrs laulātais var prasīt mantas dalīšanu un viņa daļas atsvabināšanu no piedziņas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

101. Ja viens laulātais, pārvaldot otra laulātā mantu, taisījis no savas mantas nepieciešamus izdevumus, tad viņš tikai pēc pārvaldības izbeigšanās var prasīt no pēdējā, lai šos izdevumus atlīdzina, ciktāl tie nav jāsedz viņam pašam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

102. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).*

103. *Izslēgts.*

104. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).*

105. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).*

106. *Izslēgts.*

107. Kad viena laulātā pārvaldības tiesība izbeigta, otram laulātajam atdodama viņa manta ar visiem pieaugumiem, kas laulības laikā pie tās varējuši rasties, ieskaitot arī to mantu, kas iegūta bojātās vai iznīcinātās vietā. Atvietošanas lietas jāatdod atpakaļ vienlīdzīgas šķiras un labuma.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

108. Laulāto savstarpēja norēķināšanās ar mantu, viena laulātā pārvaldībai izbeidzoties, neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

109. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības izbeidzas:

1) pēc laulāto vienošanās;

2) ja viens laulātais mirst;

3) šķirot laulību vai pastāvot laulībai — pēc viena laulātā pieprasījuma, ja otra laulātā parādi pārsniedz viņa atsevišķās mantas vērtību vai arī viņa rīcības rezultātā manta var ievērojami samazināties vai izputēt.

Ja laulāto likumiskās mantiskās attiecības izbeidzas ar viena laulātā nāvi, tad pēc pārdzīvojušā laulātā daļas nodalīšanas mirušā laulātā daļa pāriet viņa mantiniekiem.

Dalot laulāto kopīgo mantu, ņem vērā visu laulāto mantu, kas nav atzīstama par viena laulātā atsevišķo mantu ([91.p.](#)), — kustamās un nekustamās lietas ar visiem piederumiem, kā arī laulāto prasījumus un saistības.

Laulāto kopīgā manta dalāma pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem ([731.p.](#) un turpmākie panti).

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

110. Ja, pastāvot laulībai, laulāto kopīgā manta sadalīta, viņu mantiskajām attiecībām piemērojami noteikumi par visas laulāto mantas šķirtību ([117.p.](#) un turpmākie panti). Saistošu spēku attiecībā uz trešajām personām līgums un tiesas spriedums iegūst pēc to ierakstīšanas laulāto mantisko attiecību reģistrā, bet par nekustamo īpašumu — pēc to ierakstīšanas zemesgrāmatā.

Laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

II. Pūrs

111. Pūrs, ko sievietei laulības gadījumam piešķirušī vecāki, radi vai citas personas, pieder sievietei, kaut arī tas būtu nodots vīram.

112. Lai solījums dot pūrā kustamo mantu vērtībā pāri par 500 latiem vai nekustamo mantu būtu saistošs, tas izteicams rakstiski.

Pūra solījuma izpildīšanu var prasīt vai nu pati sieva, vai arī viņas labā vīrs, turklāt tiesība prasīt pūra izdošanu noilgst divu gadu laikā no laulības noslēgšanas vai pūra izdošanai noteiktās dienas.

Pūru nevar prasīt, ja laulība noslēgta bez tās personas ziņas un piekrišanas, kas to solījusi.

113. Tiesības, kas pamatotas ar pūra solījumu, nevar atdot trešajām personām; šīs tiesības pāriet mantojuma ceļā tikai uz tās laulības bērniem, kuras noslēgšanas gadījumam pūra solījums dots, un uz vīru, kas palicis ar bērniem.

III. Laulāto līgumiskās mantiskās attiecības

1. Vispārīgi noteikumi

114. Savas mantiskās tiesības laulātie var nodibināt, pārgrozīt un izbeigt ar laulības līgumiem kā pirms došanās laulībā, tā arī laulības laikā.

Ja kāds no laulājamiem ir aizbildnībā, viņš laulības līgumu noslēdz ar vecāku vai aizbildņa piekrišanu.

Laulības līgumi, kas satur rīkojumu nāves gadījumam, pakļauti arī vispārējiem noteikumiem par mantojuma līgumiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

115. Laulības līgumos to slēdzējus nevar atvietot pilnvarnieki. Šos līgumus noslēdz notariālā kārtībā, personīgi klāt esot vienā laikā abiem laulājamiem vai laulātajiem, bet, ja laulājamais ir nepilngadīgs, — arī viņa likumīgajam pārstāvim.

Lai laulības līgumiem piešķirtu saistošu spēku pret trešajām personām, tie ierakstāmi laulāto mantisko attiecību reģistrā un par nekustamo mantu – arī zemes grāmatās.

Laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, šīs trešās personas nesaista.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

116. Laulības līgumā tā slēdzēji var laulāto likumisko mantisko attiecību ([89.](#) un turpm.p.) vietā noteikt visas laulāto mantas šķirtību (117. un turpm.p.) vai kopību ([124.](#) un turpm.p.).

2. Visas laulāto mantas šķirtība

117. Ja laulības līgumā noteikta visas laulāto mantas šķirtība, katrs laulātais ne vien patur viņam pirms laulības piederējušo mantu, bet arī laulības laikā var to patstāvīgi iegūt, lietot un ar to rīkoties neatkarīgi no otra laulātā.

118. Laulātais nevar otra laulātā mantu pārvaldīt, lietot vai citādā kārtā ar to rīkoties bez viņa piekrišanas.

Laulātais, kura mantu pārvalda otrs laulātais, var no tā prasīt norēķinu. Iepriekšēja atteikšanās no tiesības atņemt pārvaldību vai prasīt norēķinu nav spēkā.

119. Laulātais, kas pārvalda otra laulātā mantu, atbild par zaudējumiem, kuri cēlušies aiz viņa rupjas neuzmanības.

No tā laika, kad viens laulātais uzteicis otram savas mantas turpmāko pārvaldību, kā arī kad vispār laulātajam radies pienākums atdot mantu, pēdējais atbild pēc vispārējiem noteikumiem.

120. Katrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājāsaimniecības izdevumos samērīgi ar savu mantas stāvokli.

121. Par saviem parādiem katrs laulātais atbild ar savu mantu.

122. Ja viens laulātais atsavina vai ieķīlā otra laulātā kustamo lietu, persona, kas to saņēmusi, atzīstama par lietas labticīgu ieguvēju vai ķīlas ņēmēju, ja tā nav zinājusi vai tai nav vajadzējis zināt, ka lieta pieder otram laulātajam vai abiem laulātajiem un ka tā atsavināta vai ieķīlāta pret otra laulātā gribu.

123. Kad, laulībai pastāvot, izbeidzas visas laulāto mantas šķirtība un laulātie līgumā nenoteic tās vietā mantas kopību, piemērojami [89.pants](#) un turpmākie panti.

Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

3. Laulāto mantas kopība

124. Ja laulības līgumā noteikta laulāto mantas kopība, viņiem pirms laulības piederējusi, kā arī laulības laikā iegūtā manta, izņemot atsevišķo ([125.p.](#)), ir apvienota vienā kopīgā nedalāmā masā, kura laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķā daļā. Laulības līgumā, nosakot laulāto mantas kopību, laulātie vienojas par to, kurš no viņiem būs mantas kopības valdītājs (vīrs, sieva vai abi kopīgi). Ja mantas kopības valdītājs ir viens no laulātajiem, viņš ar [128.pantā](#) paredzētajiem aprobežojumiem bez norēķina lieto un ar to rīkojas savā vārdā un viņam ir pienākums segt ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumus.

Ja laulātajam, kura valdījumā atrodas mantas kopība, slimības vai prombūtnes dēļ nav iespējams noslēgt darījumu, kas attiecas uz kopīgā masā ietilpstošo mantu, vai vest tiesā uz šo mantu attiecošos lietu, otrs laulātais var atvietot viņu, ja vilcināšanās ir bīstama.

Ja laulātais, kura valdījumā atrodas mantas kopība, atzīst, ka otra laulātā noslēgtais darījums kaitē tās mantas interesēm, kas ietilpst mantas kopībā, viņš var viena gada laikā no dienas, kad par to uzzinājis, to apstrīdēt. Šādā gadījumā viņam jāpierāda, ka otram laulātajam nav bijis šā panta otrajā daļā minēto pamatu viņu atvietot.

125. Pastāvot laulāto mantas kopībai, tajā neietilpst manta, ko laulības līgumā laulātie noteikuši par katra atsevišķo mantu.

Katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu rīkojas patstāvīgi.

126. Katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu samērīgi piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos, ciktāl tos nesedz kopīgā manta.

127. Tas, ka nekustamais īpašums vai lietu tiesība ietilpst mantas kopībā, ierakstāms zemes grāmatās.

Katrs laulātais var prasīt, lai ieraksta zemes grāmatās uz abu laulāto vārda tādu nekustamo īpašumu vai lietu tiesību, kas ietilpst laulāto mantas kopībā.

128. Mantas kopībā ietilpstoša nekustamā īpašuma atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām, ko izdara viens laulātais, jebkurā gadījumā vajadzīga otra laulātā piekrišana.

129. Otra laulātā piekrišana vajadzīga arī mantas kopībā ietilpstošas kustamās mantas dāvināšanai, ja šāds dāvinājums pārsniedz parasto, nelielo dāvanu apmēru.

130. Laulātais atbild ar savu atsevišķo mantu, bet, ja tās nepietiek, – arī ar mantas kopībā ietilpstošo mantu:

- 1) par savām saistībām, kas cēlušās pirms laulības;
- 2) par savām saistībām, kas ceļas no pienākuma dot uzturu saviem trūcīgiem radniekiem;
- 3) par saistībām, kas ceļas no mantojuma, ko viņš pieņēmis ar otra piekrišanu;
- 4) par savām saistībām, kas ceļas no viņam piederoša patstāvīga uzņēmuma, kurš ir viņa atsevišķā manta, vai patstāvīgas nodarbošanās;
- 5) par visām citām savām saistībām, ko viņš uzņēmis ar otra laulātā piekrišanu.

Par otra laulātā parādiem ģimenes un kopīgās mājsaimniecības labā laulātais atbild arī ar savu atsevišķo mantu, bet tikai tad, ja mantas kopībā ietilpstošās un otra laulātā atsevišķās mantas nepietiek.

131. Par saistībām no mantojuma, ko viens laulātais pieņēmis bez otra piekrišanas, viņš atbild tikai ar savu atsevišķo mantu.

132. Laulātais atbild tikai ar savu atsevišķo mantu:

- 1) par saistībām, ko viņš noslēdzis tikai uz savu rēķinu vai bez otra laulātā piekrišanas;
- 2) par saistībām, ko viņš noslēdzis, aizskarot otram laulātajam piešķirtās tiesības uz mantas kopībā ietilpstošās mantas valdījumu.

Ja sakarā ar šajā pantā minētajām saistībām mantas kopībā ietilpstošā manta ir guvusi labumu, piemērojami noteikumi par netaisnu iedzīvošanos.

133. Par saistībām, kas ceļas no viena laulātā neatļautas darbības, atbild viņa atsevišķā manta, bet mantas kopībā ietilpstošā manta tikai tad, ja vainīgā laulātā atsevišķās mantas nepietiek.

134. Ar laulības līgumu noteiktā laulāto mantas kopība izbeidzas:

- 1) kad viens laulātais mirst;
- 2) kad laulība šķirta vai atzīta par neesošu;
- 3) kad vienu laulāto atzīst par maksātnespējīgu;
- 4) pēc laulāto vienošanās par mantas kopības izbeigšanu.

Laulātais, kura pārvaldībā manta neatrodas, var prasīt mantas kopības izbeigšanu tiesā, ja:

- 1) manta, paliekot turpmāk otra laulātā rokās, var ievērojami samazināties vai izputēt;

- 2) laulātais, kura pārvaldībā atrodas manta, nedod līdzekļus ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām;
- 3) laulātais, kura pārvaldībā ir manta, bez otra piekrišanas pārkāpj parastās pārvaldības un lietošanas robežas;
- 4) laulātais, kura pārvaldībā ir manta, nonāk aizgādnībā.

Laulātais, kura pārvaldībā atrodas manta, var prasīt mantas kopības izbeigšanu, ja otra laulātā parādi pārsniedz viņa atsevišķās mantas vērtību.

Laulāto mantas kopība ir izbeigta no brīža, kad viens no viņiem miris vai mantisko attiecību reģistrā par mantas kopības izbeigšanu izdarīts ieraksts. Laulāto mantas kopības izbeigšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

135. Ja laulāto mantas kopība ([124.p.](#)) izbeidzas ar viena laulātā nāvi, tad, iepriekš sedzot uz šo mantu gulošos parādus, puse no mantas kopībā ietilpstošās mantas paliek pārdzīvojušajam laulātajam, bet otra puse pāriet uz mirušā mantiniekiem.

Ar laulības līgumu var noteikt citādu mantas sadalījumu. Neatraidāmie mantinieki, kuru tiesības šāds līgums aizskar, var to apstrīdēt.

136. Ja viens no laulātajiem mirst, pārdzīvojušais laulātais paliek personīgi atbildīgs par visiem mantas kopībā ietilpstošās mantas parādiem neatkarīgi no mirušā laulātā mantinieku atbildības – uz vispārēja pamata.

Pārdzīvojušais laulātais var aprobežot savu atbildību par minētās mantas parādiem ar to, ko viņš ieguvis no mirušā laulātā kā mantojumu, ievērojot noteikumus par mantojuma pieņemšanu ar inventāra tiesību.

137. Kad laulāto mantas kopība izbeidzas laulātajiem dzīviem esot, pēc parādu nolīdzināšanas varbūtējais mantas pārpalikums izdalāms starp laulātajiem uz pusēm, ja laulības līgumā nav noteikts citādi.

138. Laulātā pienākums ir atlīdzināt to, ko viņš no mantas kopībā ietilpstošās mantas izdevis savas atsevišķās mantas labā.

Ja viens no laulātajiem kaut ko izdevis mantas kopībā ietilpstošās mantas labā no savas atsevišķās mantas, tad viņš var jau laulības laikā prasīt izdotā atlīdzinājumu no mantas kopībā ietilpstošās mantas.

139. Kad, laulībai pastāvot, laulātie labprātīgi izbeidz laulāto mantas kopību un laulības līgumā nenoteic tās vietā visu laulāto mantas šķirtību, piemērojami [89.pants](#) un turpmākie panti.

Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā.

4. Laulāto mantisko attiecību reģistri

140. Ar laulības līgumiem noteiktās laulāto mantiskās attiecības, ciktāl tām jābūt spēkā pret trešajām personām, kā arī citas likumā norādītās ziņas ierakstāmas laulāto mantisko attiecību reģistrā.

(Otrā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

(Trešā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [11.06.1998.](#) likumu, kas stājas spēkā no 04.07.98.)

141. Ierakstus reģistrā izdara uz attiecīgā kārtībā apliecināta abu vai viena laulātā pieprasījuma vai tiesas nolēmuma pamata.

(Otrā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

(Trešā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

142. Reģistrā jāieraksta līgumi, spriedumi, lēmumi un paziņojumi, kas attiecas uz laulāto mantiskajām attiecībām.

143. Izraksti no ierakstiem laulāto mantisko attiecību reģistrā nekavējoties izsludināmi zināšanai oficiālā laikrakstā un par nekustamo mantu paziņojami zemes grāmatu nodaļai ierakstīšanai zemes grāmatās.

(Otrā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

144. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).*

145. Katrs var ieskatīties reģistrā un pieprasīt no tā izrakstus.

OTRĀ NODAĻA Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi

PIRMĀ APAKŠNODAĻA Bērna izcelšanās noteikšana

(Apakšnodaļas nosaukums [2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

146. Par bērna māti atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi, ko apstiprina ārsta izziņa.

Par tēvu bērnam, kurš piedzimis sievietei laulības laikā vai ne vēlāk kā 306.dienā pēc tam, kad laulība izbeigusies ar vīra nāvi, laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, uzskatāms bērna mātes vīrs (paternitātes pieņēmums).

Bērns, kas piedzimis sievietei ne vēlāk kā 306.dienā pēc laulības izbeigšanas, ja sieviete jau ir stājusies jaunā laulībā, uzskatāms par dzimušu jaunajā laulībā. Šajā gadījumā bijušajam vīram vai viņa vecākiem ir tiesības apstrīdēt bērna izcelšanos ([149.p.](#)).

Bērna izcelšanos no tēva, kas ir laulībā vai ir bijis laulībā ar bērna māti, apstiprina ieraksts laulību reģistrā.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

147. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

148. Paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tiesā.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

149. Paternitātes pieņēmumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa.

Tādas pašas tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu ir bērna mātei.

Ja bērna māte vai bērna mātes vīrs atzīts par rīcībnespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas prasību var celt aizgādnieks.

Bērns pats var apstrīdēt paternitātes pieņēmumu divu gadu laikā pēc pilngadības sasniegšanas.

Vīra vecāki var apstrīdēt paternitātes pieņēmumu šā panta pirmajā daļā norādītajā termiņā, ja vīrs līdz nāves brīdim nav zinājis par bērna dzimšanu.

Tiesība apstrīdēt bērna izcelšanos ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

150. Ja tiesa apmierina prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums, ieraksts par tēvu dzimšanas reģistrā atzīstams par neesošu no tā izdarīšanas dienas.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

151. Bērna uzvārdu nosaka pēc vecāku uzvārda. Ja vecākiem ir dažādi uzvārdi, bērnam saskaņā ar vecāku vienošanos dod tēva vai mātes uzvārdu. Ja vecāki nevar vienoties par bērna uzvārdu, to nosaka pēc bāriņtiesas lēmuma.

Nepilngadīgie bērni vecāku uzvārda maiņas gadījumā iegūst uzvārdu iepriekšnoteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

152. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

153. (Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).

154. Ja bērna izcelšanās no tēva nav konstatējama atbilstoši šā likuma [146.panta](#) noteikumiem vai tiesa atzinusi, ka bērns nav cēlies no viņa mātes vīra, bērna izcelšanās no tēva pamatojas uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu vai tās noteikšanu tiesas ceļā.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

155. Paternitātes atzīšana notiek, bērna tēvam un mātei personiski iesniedzot kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļai vai pie notāra publiski apliecinātu iesniegumu. Paternitātes atzīšana noformējama ar ierakstu dzimšanas reģistrā.

Iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt, reģistrējot bērna dzimšanu, kā arī pēc tam, kad bērna dzimšana reģistrēta, vai jau pirms bērna dzimšanas.

Ja bērna māte mirusi vai tiesa to atzinusi par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, kā arī tad, ja nav zināma viņas atrašanās vieta, iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt bērna tēvs viens pats. Ja bērns ir nepilngadīgs, nepieciešama bērna aizbildņa piekrišana vai bāriņtiesas piekrišana, ja bērnam nav nodibināta aizbildnība.

Ja bērna tēvu tiesa atzinusi par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, viņa vietā iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt viņa aizgādnis ar bāriņtiesas piekrišanu.

Bērna tēvs, kurš vēl nav sasniedzis pilngadību, iesniegumu bērna paternitātes atzīšanai var iesniegt ar savu vecāku vai aizbildņa piekrišanu.

(Sestā daļa izslēgta ar [10.03.2005.](#) likumu).

Paternitātes atzīšanai nepieciešama bērna piekrišana, ja viņš sasniedzis divpadsmit gadu vecumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

156. Paternitātes atzīšanu tiesa var atzīt par neesošu tikai tad, ja persona, kas bērnu atzinusi par savu, nevar būt viņa miesīgais tēvs un bērnu atzinusi par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā.

Apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, tās aizgādnis, ja šī persona atzīta par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņi uzzinājuši par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Bērns pats paternitātes atzīšanu var apstrīdēt divu gadu laikā pēc pilngadības sasniegšanas, ja viņa vecāki ir miruši.

Tiesība apstrīdēt paternitātes atzīšanu ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

157. Paternitāti tiesa nosaka, ja dzimtsarakstu nodaļai nav iesniegts kopīgs iesniegums par paternitātes atzīšanu vai pastāv šā likuma [155.pantā](#) norādītie šķēršļi paternitātes ieraksta izdarīšanai dzimšanas reģistrā.

Izskatot prasību par paternitātes noteikšanu, tiesa ņem vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas vai izslēgt šādu faktu.

(Trešā daļa izslēgta ar [10.03.2005.](#) likumu).

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

158. Prasību paternitātes noteikšanai tiesā var iesniegt bērna māte vai bērna aizbildnis, bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas, kā arī persona, kas sevi uzskata par bērna tēvu.

Ja persona, no kuras bērns cēlies, ir mirusi, bērna māte, bērna aizbildnis un bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas var prasīt tiesas ceļā konstatēt paternitātes faktu.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

159. Nevar apstrīdēt paternitāti, kas noteikta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu.

160. Ja bērna tēvs brīvprātīgi atzīst paternitāti, bērna uzvārdu, arī pēc bērna reģistrācijas, nosaka atbilstoši šā likuma [151.panta](#) noteikumiem.

Ja paternitāte noteikta tiesas ceļā vai arī tiesa apmierina paternitātes apstrīdēšanas prasību, bērna uzvārdu nosaka tiesa, ņemot vērā bērna intereses.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

161. *(Izslēgts ar [10.03.2005.](#) likumu)*

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Adopcija

162. Nepilngadīga bērna adopcija ir atļauta, ja tā ir bērna interesēs.

Nepilngadīgu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš ir atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības.

(Trešā daļa izslēgta ar [10.03.2005.](#) likumu).

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

163. Adoptētājam jābūt vismaz divdesmit piecus gadus vecam un vismaz astoņpadsmit gadus vecākam par adoptējamo.

Nosacījumu par adoptētāja minimālo vecumu un astoņpadsmit gadu starpību var neievērot, ja adoptē sava laulātā bērnu. Tomēr arī šajā gadījumā adoptētājam ir jābūt vismaz divdesmit vienu gadu vecam, bet adoptētāja un bērna vecuma starpība nevar būt mazāka par sešpadsmit gadiem.

Nosacījumu par astoņpadsmit gadu starpību var neievērot, ja adoptē vairākus bērnus (brāļus un māsas). Tomēr arī šajā gadījumā adoptētāja un bērna vecuma starpība nevar būt mazāka par sešpadsmit gadiem.

Adoptētājam jābūt rīcībspējīgam.

(2005.gada 10.marta likuma redakcijā)

164. Laulātie bērnu adoptē kopīgi, izņemot gadījumus, kad:

- 1) adoptē otra laulātā bērnu;
- 2) otrs laulātais atzīts par pazudušu (bezvēsts promesošu);
- 3) otrs laulātais atzīts par rīcībnespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

165. Adoptēt reizē var vairākus bērnus. Adoptējot brāļi un māsas nav šķirami. Bērnu interesēs pieļaujama brāļu un māsu šķiršana, ja kādam no viņiem ir neārstējama slimība vai ir šķēršļi, kas traucē brāļus un māsas adoptēt kopā.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

166. Personas, kas savā starpā neatrodas laulībā, nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)

167. Aizbildnis nevar adoptēt savu aizbilstamo, kamēr viņš nav nodevis attiecīgo norēķinu un nav atlaists no aizbildnības.

168. Adopciju nedrīkst aprobežot ne ar kādiem nosacījumiem vai termiņiem.

169. Ir nepieciešams, lai adopcijai dod savu piekrišanu visi tās dalībnieki:

- 1) adoptētājs;
- 2) adoptējamais, ja viņš ir sasniedzis divpadsmit gadu vecumu;
- 3) nepilngadīga adoptējamā vecāki, ja viņiem nav atņemtas aizgādības tiesības, vai aizbildnis.

Māte piekrišanu sava bērna adopcijai nevar dot ātrāk kā sešas nedēļas pēc dzemdībām.

Tiesa var atsvabināt puses no šīs piekrišanas apliecinājuma, ja pēc faktiskajiem apstākļiem tas izrādās neiespējams kāda pastāvīga šķēršļa dēļ vai arī ja nav zināma to personu dzīvesvieta, kuru piekrišana vajadzīga. Tiesa publicē laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" aicinājumu minētajai personai atsaukties.

Ja aizgādību īsteno tikai viens no vecākiem un otrs bez svarīga iemesla liedzas dot atļauju adoptēt, šādu atļauju var dot adoptējamā dzīvesvietas bāriņtiesa.

Bērna adopcijai ir nepieciešams bāriņtiesas lēmums, ka adopcija ir bērna interesēs. Bāriņtiesa, pieņemot lēmumu, noskaidro adoptējamā viedokli, ja vien viņš to spēj formulēt, kā arī ņem vērā ziņas par adoptētāju, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, mantisko stāvokli, sadzīves apstākļiem, spēju izaudzināt bērnu, kā arī ziņas par adoptējamo, tai skaitā viņa personību, reliģisko pārliecību, ja tāda ir, veselību, priekštečiem.

Pēc ārzemnieka, kuram nav pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijā, vai ārvalstīs dzīvojošas personas lūguma bērnu var adoptēt ar bērnu un ģimenes lietu ministra atļauju un tikai tad, ja Latvijā nav iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē un pienācīgu aprūpi.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu)

170. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.).*

171. Adopcija uzskatāma par notikušu, tiklīdz tiesa to apstiprina.

Tiesa var atļaut adoptētājus neierakstīt adoptētā dzimšanas reģistrā kā vecākus, ja šāds adoptētāju lūgums ir pamatots.

Bez adoptētāja piekrišanas ziņas par adopciju līdz bērna pilngadībai nav izpaužamas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

172. Adoptētais kļūst par adoptētāju ģimenes locekli, un adoptētājs iegūst tiesības īstenot aizgādību. Adoptētajam var piešķirt adoptētāju uzvārdu atbilstoši šā likuma 151.panta noteikumiem. Adoptētājs var lūgt adoptējamā uzvārdam pievienot savu uzvārdu, izņemot gadījumus, kad adoptētājam vai adoptējamam jau ir dubults uzvārds.

Ja adoptējamā vārds neatbilst adoptētāja tautībai vai ir grūti izrunājams, adoptējamā vārdu atļauts mainīt vai tam pievienot otru vārdu, izņemot gadījumus, kad adoptējamam jau ir dubults vārds.

Pēc adoptētāju lūguma tiesa var atļaut mainīt arī adoptējamā personas kodu. Aizliegts mainīt adoptējamā dzimšanas datumu.

(2005.gada 10.marta likuma redakcijā)

173. Adoptētais bērns un viņa pēcnācēji attiecībā pret adoptētāju un viņa radniekiem iegūst laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli kā personiskajās, tā mantiskajās attiecībās.

Ar adopciju bērnam izbeidzas radniecības attiecības ar vecākiem un viņu radiniekiem un ar tām saistītās personiskās un mantiskās tiesības un pienākumi pret viņiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu un [10.03.2005.](#) likumu)

174. (Izslēgts ar [10.03.2005.](#) likumu)

175. Adopciju var atcelt tiesa, ja pilngadīgais adoptētais ar adoptētāju vienojušies par adopcijas atcelšanu. Atceļot adopciju, tā izbeidzas ar dienu, kad stājies spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.

([2005.gada 10.marta](#) likuma redakcijā)

176. Ar adopcijas atcelšanu tiek atjaunotas radniecības tiesiskās attiecības adoptētajam un viņa pēcnācējiem ar adoptētā bioloģiskajiem vecākiem un viņu radiniekiem.

Ja ar adopcijas nodibināšanu adoptētais ir ieguvis adoptētāja uzvārdu vai citu vārdu vai viņam ir mainīts personas kods, tiesa, ja tas ir adoptējamā interesēs, var saglabāt iegūto uzvārdu, vārdu un personas kodu pēc adopcijas atcelšanas.

([2005.gada 10.marta](#) likuma redakcijā)

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Aizgādība

(Apakšnodaļas nosaukums [2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

I. VECĀKU UN BĒRNU PERSONISKĀS ATTIECĪBAS

(Iedaļas nosaukums [2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

177. Līdz pilngadības sasniegšanai ([219.p.](#)) bērns ir vecāku aizgādībā.

Aizgādība ir vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Rūpes par bērnu nozīmē viņa aprūpi, uzraudzību un tiesības noteikt viņa dzīvesvietu.

Bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).

Bērna uzraudzība nozīmē rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu.

Ar tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu saprotama dzīvesvietas ģeogrāfiskā izvēle un mājokļa izvēle.

Rūpes par bērna mantu nozīmē gādību par bērna mantas uzturēšanu un izmantošanu tās saglabāšanai un vairošanai.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

178. Kopā dzīvojoši vecāki aizgādību īsteno kopīgi. Ja starp vecākiem rodas domstarpības, tās izšķir bāriņtiesa, ja likumā nav noteikts citādi.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

178.¹ Ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Ikdienas aizgādību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo. Jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi. Vecāku domstarpības atrisināmas šā likuma 178.pantā noteiktajā kārtībā.

Vecāku kopīga aizgādība izbeidzas, nodibinot uz vecāku vienošanās vai tiesas nolēmuma pamata viena vecāka atsevišķu aizgādību.

Tam no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā bērns atrodas, ir visas no aizgādības izrietošās tiesības un pienākumi. Otram vecākam ir saskarsmes tiesība atbilstoši šā likuma [181.](#) un [182.panta](#) noteikumiem.

Vecāku strīds par aizgādības tiesībām izšķirams, ņemot vērā bērna intereses un noskaidrojot bērna viedokli, ja vien viņš pats spēj to formulēt.

Ja mirst tas no vecākiem, kura aizgādībā atrodas bērns, kā arī tad, ja viņam nav iespējams aizgādību īstenot, bērns pāriet otra vecāka aizgādībā, izņemot gadījumu, kad bāriņtiesa bērna interesēs atzīst par vajadzīgu iecelt viņam aizbildni.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

179. Vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem.

Ja bērnam ir pašam sava manta, bet vecākiem tās nepietiek bērnam nepieciešamo uztura izdevumu segšanai, šos izdevumus var segt no bērna mantas ienākumiem; ja šo ienākumu nepietiek, var izlietot daļu no bērna mantas, bet vienīgi ar bāriņtiesas atļauju.

Ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnu, šis pienākums līdzīgās daļās gulstas uz vecvecākiem. Ja vecvecāku mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņiem uzturēšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

[Minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kuru bērnam nodrošināt ir pienākums katram no vecākiem neatkarīgi no](#) viņa mantas stāvokļa, nosaka Ministru kabinets, ņemot vērā valstī noteikto iztikas minimumu un bērna vecumu.

Ja ir radies strīds par uzturlīdzekļiem bērnam, tiesa pēc prasītāja lūguma nekavējoties pieņem lēmumu par to, kādā apmērā atbildētājam pagaidām, līdz strīda izšķiršanai, jāsedz bērna uzturēšanas izdevumi. Bērna pagaidu uzturlīdzekļu apmērs nevar būt mazāks par Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmēru.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

180. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

181. Bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (saskarsmes tiesība).

Katram vecākam ir pienākums un tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu. Šis noteikums piemērojams arī tad, ja bērns šķirts no viena vai no abiem vecākiem. Tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem.

Bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar brāļiem, māsām un vecvecākiem, kā arī citām personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, ja tas atbilst bērna interesēm.

Vecākiem un personām, kurām ir saskarsmes tiesība attiecībā uz bērnu vai kuru aprūpē bērns atrodas, ir pienākums atturēties no tādām darbībām, kas varētu negatīvi iespaidot bērna attiecības ar kādu no vecākiem.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

182. Strīda gadījumā kārtību, kādā var izmantot saskarsmes tiesību, nosaka tiesa, izprasot bāriņtiesas atzinumu. Tiklīdz ir saņemts bāriņtiesas atzinums, tiesa nekavējoties uzaicina puses paskaidrojumu sniegšanai un nosaka saskarsmes tiesības pagaidu izmantošanas kārtību.

Tiesa var noteikt, ka zināmu laika periodu (nedēļas nogales, brīvdienas skolā, vecāku atvaļinājuma laiku u.tml.) bērns pavada pie tā vecāka, kuram nav piešķirtas aizgādības tiesības, vai arī viņu satikšanās laiku.

Saskarsmes tiesību attiecībā uz bērnu var ierobežot, turklāt, ja nepieciešams, var noteikt, ka ar bērnu drīkst tikties tikai trešās personas klātbūtnē vai noteiktā vietā, ciktāl tas atbilst bērna interesēm. Tiesa var uz laiku atņemt saskarsmes tiesību, ja saskarsme kaitē bērna interesēm un kaitējums citādi nav novēršams.

(2002.gada 12.decembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

183. Kamēr bērni dabū no saviem vecākiem uzturu, viņiem jāstrādā vecāku mājas darbi bez tiesības prasīt par to kādu atlīdzību, ja vien tā viņiem nav noteikti apsolīta.

184. *(Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2003.)*

185. Ja bērni neklausā vai nepakļaujas vecāku audzināšanai, vecāki var griezties pēc palīdzības bāriņtiesā.

Bērns var vērsties pēc palīdzības bāriņtiesā, ja vecāki noteikuši viņam nepamatotus ierobežojumus vai radušās citas domstarpības viņu attiecībās.

Domstarpību atrisināšanai, ja nepieciešams, bērnam ieceļams aizbildnis.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

186. Vecāki kopīgi pārstāv bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās (koppārstāvība). Ja vecāki dzīvo šķirti, koppārstāvība iespējama tikai tad, ja abi vecāki ir vienojušies par kopīgu aizgādību vai ir pieņemams, ka pastāv vecāku kopīga aizgādība ([178.1](#) p.).

Viens no vecākiem vienpersoniski pārstāv bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās, ja:

- 1) otrs vecāks nav sasniedzis pilngadību, izņemot gadījumu, kad viņš ir stājies laulībā;
- 2) otrs vecāks ir miris;
- 3) ar vienošanos vai tiesas spriedumu aizgādības tiesības piešķirtas vienam vecākam, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar likumu bērnu viņa personiskajās attiecībās pārstāv abi vecāki;
- 4) par kādu no vecākiem nodibināta aizgādība sakarā ar viņa atzīšanu par rīcībnespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ vai sakarā ar izlaidīgu vai izšķērdīgu dzīvi, alkohola vai narkotiku pārmērīgu lietošanu.

Katram no vecākiem ir tiesības veikt tiesiskas darbības, kuras ir bērna interesēs, ja pastāv nokavējuma risks. Par veiktajām darbībām viņam ir pienākums nekavējoties paziņot otram vecākam, izņemot gadījumu, kad šīs darbības veicis tas vecāks, kuram ir tiesības vienpersoniski pārstāvēt bērnu.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

187. Īstenojot tiesības noteikt bērna dzīvesvietu, vecāki var atprasīt bērnu no jebkuras trešās personas. Šīs vecāku tiesības var ierobežot, ja bāriņtiesa atzīst, ka ir faktiski šķēršļi, kas vecākiem liedz iespēju aprūpēt bērnu ([203.p.](#)).

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

188. Pienākums apgādāt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem līdzīgās daļās.

Ja bērnu mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņu apgādāšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

Bērnu var atbrīvot no pienākuma apgādāt vecākus, ja tiek konstatēts, ka vecāki bez dibinātiem iemesliem izvairījušies pildīt vecāku pienākumus.

Mazbērniem jāapgādā katrs no vecvecākiem, ja to nevar pēdējā laulātais un bērni.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

189. Bērni var noslēgt ar saviem vecākiem visādus tiesiskus darījumus. Kamēr bērni ir nepilngadīgi, šādi darījumi noslēdzami tikai ar bāriņtiesas līdzdalību, kura ieceļ šim gadījumam aizbildņus.

II. Vecāku un bērna mantiskās attiecības

(Iedaļas nosaukums [2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

190. Nepilngadīgo bērnu manta, izņemot [195.pantā](#) minēto, atrodas vecāku pārvaldībā; ja viens no vecākiem mirst vai citu iemeslu dēļ nevar bērnu mantu pārvaldīt, to pārvalda otrs no vecākiem viens pats.

191. Vecāki pārvalda bērnu mantu ar aizbildņu tiesībām un pienākumiem, bet viņi ir atsvabināti no pienākuma sniegt norēķinos sīkas ziņas par izdevumiem bērnu uzturam, norādot tikai šo izdevumu kopsummu.

192. Atsavināt bērnu mantu vecāki var tikai ar aizbildņu tiesībām.

193. Kad bērnam piekrīt kāda manta, tad tas no vecākiem, kam piekrīt šīs mantas pārvaldība, sastāda mantas sarakstu un iesniedz to bāriņtiesai.

194. Ja vecāki bērna mantu pārvalda neatbilstoši bērna interesēm, bāriņtiesa var uzlikt viņiem par pienākumu sniegt norēķinos sīkas ziņas arī par izdevumiem bērna uzturam ([191.p.](#)), pieprasīt pietiekamu bērna mantas nodrošinājumu, kā arī atstādināt viņus no bērna mantas pārvaldības, uzdodot to vienam no vecākiem vai īpaši šim nolūkam ieceltam aizbildnim.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

195. Par bērnu brīvo mantu, kas izņemta no vecāku pārvaldības, ja bērni sasnieguši sešpadsmit gadu vecumu, jāatzīst:

1) viss, ko bērni ieguvuši ar savu personisko darbu vai ar vecāku piekrišanu patstāvīgi nodarbojoties kādā arodā, rūpniecībā vai tirdzniecībā u.tml.;

2) viss, ko vecāki no bērniem piederošās mantas nodod viņu brīvā pārvaldībā;

3) visa manta, kuru bērniem bez atlīdzības piešķīruši radnieki vai citas personas ar nosacījumu, lai bērni to pārvaldītu un lietotu patstāvīgi, izņemot mantu, kas piešķirta noteiktam mērķim.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

196. Kad bērniem ir strīds ar vecākiem par savu mantu, viņi var aizstāvēt savas tiesības tiesas ceļā.

197. Par saistībām, ko noslēguši vecāku aizgādībā esošie nepilngadīgie bez vecāku ziņas un piekrišanas, vecāki neatbild, ja viņi paši nav no tā ieguvuši kādu labumu. Tāpat vecāki neatbild ar savu mantu arī par piedziņām par viņu bērnu izdarītu neatļautu darbību, izņemot likumā īpaši norādītos gadījumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

III. Aizgādības tiesību izbeigšanās un aprobežošana

(Iedaļas nosaukums [2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

198. Aizgādība izbeidzas:

- 1) ar vecāku vai bērna nāvi;
- 2) kad pazudušais no vecākiem atzīts par mirušu;
- 3) kad bērnu adoptējusi trešā persona;
- 4) kad bērns sasniedzis pilngadību;
- 5) kad aizgādības tiesības vecākiem atņemtas ar tiesas spriedumu ([200.p.](#)).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

199. Ar tiesas spriedumu (198.p. 5.pk.) atņemtās aizgādības tiesības var atjaunot ar tiesas spriedumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

200. Vecākam var atņemt aizgādības tiesības, ja: 1) vecāks ar bērnu apietas sevišķi slikti; 2) vecāks nerūpējas par bērnu vai nenodrošina bērna uzraudzību un tas var apdraudēt bērna fizisko, garīgo vai tikumisko attīstību; 3) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai. Aizgādības tiesību atņemšanu vienam vai abiem vecākiem kā galējo līdzekli piemēro tiesa. Tiesa, neatņemot aizgādības tiesības, var arī brīdināt vecākus un uzlikt viņiem par pienākumu izpildīt noteiktas darbības bērna apdraudējuma novēršanai.

Atņemot aizgādības tiesības vienam vecākam, tiesa nodod bērnu otra vecāka atsevišķā aizgādībā. Ja aizgādība, ko varētu īstenot otrs vecāks, viņa rīcības nespējas dēļ nepietiekami aizsargātu bērnu no apdraudējuma vai aizgādības tiesības tiek atņemtas abiem vecākiem, tiesa uzdod bāriņtiesai iecelt bērnam aizbildni.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar [10.03.2005.](#) likumu un [22.06.2006.](#) likumu)

201. Ja nepilngadīgais dodas laulībā, vecāki zaudē tiesību pārstāvēt savu nepilngadīgo bērnu un pārvaldīt viņa nebrīvo mantu ([190.p.](#)). Ja šādu laulību šķir vai atzīst par neesošu, vecāku tiesības pārvaldīt nebrīvo mantu neatjaunojas.

202. (Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

203. Bērna aprūpes tiesības vecākam tiek atņemtas, ja bāriņtiesa atzīst, ka:

- 1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;
- 2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);
- 3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;
- 4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai;
- 5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Šajos gadījumos aprūpi īsteno otrs vecāks, bet, ja arī tam ir šķēršļi, bāriņtiesa gādā par bērna ārpusģimenes aprūpi.

Atņemtās aprūpes tiesības vecākam atjauno, kad bāriņtiesa atzīst, ka vairs nepastāv šā panta pirmajā daļā minētie apstākļi. Ja gada laikā no aprūpes tiesību atņemšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par nepieciešamību atņemt vecākam aizgādības tiesības, izņemot gadījumus, kad aprūpes tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ.

([2006.gada 22.jūnija](#) likuma redakcijā)

204. Kad viens no vecākiem atzīts par maksātnespējīgu parādnieku, bērnu mantu pārvalda otrs no vecākiem vai šim nolūkam iecelts aizbildnis.

205. Kad lietu par viena no vecākiem maksātnespēju izbeidz vai kad atceļ pār viņu nodibināto aizgādību, tiesību pārvaldīt bērnu mantu atjauno vienīgi ar bāriņtiesas atļauju.

TREŠĀ NODAĻA **Radniecība un svainība**

206. Par radniecību sauc divu vai vairāku personu starpā ar dzimšanu radušos attiecību.

Radniecības tuvumu noteic pēc līnijām un pakāpēm.

Vienas personas izcelšanās no otras tieši ar dzimšanu rada pakāpi. Ar katru jaunu dzimšanu rodas jauna pakāpe. Vairāku nepārtraukti turpinošos pakāpju sakaru sauc par līniju. Līnijas ir taisnas un sānu.

207. Radnieki taisnā līnijā ir tie, kuri cēlušies viens no otra ar dzimšanu un kurus sauc vai nu par augšupējiem, vai lejupējiem radniekiem, raugoties pēc tā, vai skaita no bērniem uz vecākiem, vai otrādi. Saskaņā ar to arī pašu līniju

sadala augšupējā un lejupējā. Pie pirmās pieder tēvs, māte, vectēvs, vecmāmuļa, vectēva un vecmāmuļas vecāki utt., bet pie otrās – dēli, meitas, bērnu bērni, šo pēdējo bērni utt.

208. Radnieki sāņu līnijā ir tie, kas cēlušies no vienas kopējas trešās personas – ciltstēva vai ciltsmātes. Tādi radnieki ir brāļi un māsas, viņu bērni, tēva un mātes brāļi un māsas ar viņu lejupējiem, vectēva un vecmāmuļas brāļi un māsas ar lejupējiem utt.

209. No vienas kopējas trešās personas cēlušos radnieku kopību sauc par cilti.

210. Radniecības tuvumu starp divām personām taisnā līnijā noteic pēc pakāpju, t.i., dzimšanu skaita. Dēls attiecībā pret tēvu stāv pirmajā radniecības pakāpē, bērna bērns pret vectēvu – otrajā, bērna bērna bērns pret vectēva tēvu – trešajā radniecības pakāpē utt.

211. Radniecības tuvuma noteikšanai sāņu līnijā starp divām personām ievēro tikai pakāpju jeb dzimšanu skaitu, un no vienas no šīm personām, neieskaitot viņu pašu, skaita augšup taisnā līnijā uz viņu kopējo trešo personu un no šīs pēdējās lejup uz otru no šīm personām. Īsti brāļi un māsas atrodas otrajā radniecības pakāpē, tēva vai mātes brālis ar brāļa vai māsas meitu un tēva vai mātes māsa ar brāļa vai māsas dēlu – trešajā, brālēni un māsīcas – ceturtajā radniecības pakāpē utt.

212. Radniecību, kas saista personas divās vai vairākās radniecības attiecībās, sauc par divkāršu vai vairākkārtēju radniecību.

213. Radniecība brāļu un māsu starpā ir vai nu pilnīga, vai nepilnīga. Tā uzskatāma par pilnīgu, kad brāļi un māsas cēlušies no vieniem un tiem pašiem vecākiem, un par nepilnīgu, kad viņi cēlušies no viena tēva, bet no dažādām mātēm, vai otrādi – no vienas mātes, bet no dažādiem tēviem; pirmajā gadījumā brāļus un māsas sauc par īstiem brāļiem un īstām māsām, bet otrajā – par pusbrāļiem un pusbāsām.

P i e z ī m e. Divu laulāto bērnus, ko katrs no viņiem piedzīvojis agrākās laulībās, neskaita savā starpā par radniekiem.

214. Pie ģimenes šaurākā nozīmē pieder laulātie un viņu bērni, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā.

215. Viena laulātā attiecību ar otra radniekiem sauc par svainību.

Ar laulību nodibinātā svainība paliek spēkā arī pēc laulības izbeigšanās.

Svainības pakāpe ar vienu no laulātajiem ir tāda pati kā radniecības pakāpe ar otru.

CETURTĀ NODAĻA **Aizbildnība un aizgādība**

Vispārīgi noteikumi

216. Personas, kam vajadzīga aizsardzība, kā arī mantu, kas palikusi bez pārvaldītāja, uztic aizbildņu vai aizgādņu gādībai, kuriem minētās personas un manta jāpārstāv.

217. Aizbildību nodibina pār nepilngadīgajiem.

Aizgādību nodibina:

- 1) pār personām, kuras tiesa atzinusi par rīcības nespējīgām gara slimības vai plānprātības dēļ ([358.p.](#));
- 2) pār personām izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ ([365.p.](#));
- 3) pār promesošu un pazudušu personu mantu ([371.p.](#));
- 4) pār mantojuma masu;
- 5) pār konkursa masu.

218. Aizbildības un aizgādības lietas pārzina bāriņtiesas.

([2006.gada 22.jūnija](#) likuma redakcijā)

PIRMĀ APAKŠNODAĻA **Aizbildnība pār nepilngadīgajiem**

I. Nepilngadība

219. Nepilngadība abu dzimumu personām turpinās tik ilgi, kamēr tās sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu.

220. Izņēmuma gadījumos un sevišķi svarīgu iemeslu dēļ, kad nepilngadīgā aizbildņi un tuvākie radnieki apliecina, ka viņš uzvedas nevainojami un spēj patstāvīgi aizsargāt un aizstāvēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, nepilngadīgo var izsludināt par pilngadīgu arī pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, bet ne agrāk, kamēr viņš sasniedzis pilnus sešpadsmit gadus.

221. Pilngadību pirms termiņa (220.p.) piešķir attiecīgā bāriņtiesa, kuras lēmumu apstiprina tiesa.

Par pilngadīgu uzskatāma persona, kas likumā paredzētajā kārtībā stājusies laulībā pirms astoņpadsmit gadu vecuma.

II. Aizbildnības nodibināšana

222. Bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

223. Tēvs un māte uz aizgādības tiesību pamata ir sava nepilngadīgā bērna dabiskie aizbildņi.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

224. Vecāki, kuri zaudējuši aizgādības tiesības, nevar būt arī bērna aizbildņi. Ja pēc tiesas sprieduma vai kāda cita no pašu gribas neatkarīga iemesla dēļ abi vecāki zaudē aizgādības tiesības, bērnam nodibināma aizbildnība, bet, ja tās zaudē tikai viens vecāks, aizbildnība nodibināma gadījumos, kad tas nepieciešams bērna interesēs.

Tas pats attiecas arī uz nepilngadīgā mantu, kas tam dāvināta vai novēlēta ar nosacījumu, lai to nepārvaldītu vecāki.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

225. Kad viens no vecākiem mirst, aizbildnība piekrīt otram bez bāriņtiesas apstiprinājuma, ja bērns bija abu vecāku kopīgā aizgādībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

226. Kad viens no vecākiem mirst un otrs dodas jaunā laulībā, pēdējais paliek joprojām par savu agrākās laulības nepilngadīgo bērnu dabisko aizbildni, bet viņam ir pienākums paziņot bāriņtiesai par paredzamo došanos laulībā un izdalīt mirušā mantu saskaņā ar mantojuma tiesību noteikumiem, kā arī izdot vai pienācīgi nodrošināt bērniem pienākošos mantas daļu. Šī izdalīšana izdarāma, piedaloties attiecīgajai bāriņtiesai, kura šajā gadījumā bērnu interešu aizsardzībai ieceļ sevišķus aizbildņus, kas pēc izdalīšanas pabeigšanas tūlīt atsvabināmi.

Ja tas no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā atrodas bērns, dodas jaunā laulībā, bāriņtiesa, ja bērna intereses to prasa, veic nepieciešamos uzraudzības pasākumus un vajadzības gadījumā ieceļ bērnam aizbildni. Bērna mantas pārvaldībā vecāks, kurš dodas jaunā laulībā, pakļauts vispārējiem noteikumiem par aizbildnību.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

227. Ja laulātais, kas pārdzīvojis otru laulāto, dodas jaunā laulībā, viņš iepriekšējās laulības bērnu mantas pārvaldībā ir pakļauts vispārējiem noteikumiem par aizbildnību un viņam jāstāda un jāiesniedz bāriņtiesai bērnu mantas saraksts un ik gadus – pārskats par savu pārvaldību.

228. (Izslēgts ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

229. Abiem vecākiem ir tiesība testamentā iecelt aizbildņus saviem bērniem – kā jau esošiem, tā arī gaidāmiem.

Rīkojums par aizbildnību paliek spēkā arī tādā testamentā, kura citi noteikumi atzīti par spēkā neesošiem.

Noteikti un neapšaubāmi pierādītam tēva vai mātes nodomam iecelt par aizbildni saviem bērniem zināmas personas ir tāds pats spēks kā iecelšanai ar testamentu.

(Cetur্তā daļa izslēgta ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.).

230. Aizbildņi, kas iecelti vecāku testamentā, pielaižami izpildīt savus aizbildņu pienākumus bez bāriņtiesas apstiprinājuma.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

231. Arī visas citas personas, kas testamentā kaut ko novēl nepilngadīgajiem, var tiem iecelt aizbildņus novēlētās mantas pārvaldībai; tā pati tiesība pieder katram, kas, dzīvs būdams, piešķir nepilngadīgajam kaut ko no savas mantas. Šādā kārtā ieceltie aizbildņi tomēr jāapstiprina bāriņtiesai.

232. Visos gadījumos, kad testamentā ieceltie aizbildņi jāapstiprina bāriņtiesai ([231.p.](#)), viņus var apstiprināt, tikai pārliecinoties par viņu spējām un īpašībām.

233. Testamentā ieceljamiem aizbildņiem vecāki var dot par aizbildnību sevišķus priekšrakstus, kā arī pašu viņu iecēlumu saistīt ar zināmiem nosacījumiem vai termiņiem.

234. Ja bērns palicis bez aizgādības, ikvienam, bet it īpaši bērna tuvākajiem radniekiem, ir pienākums vērsties bāriņtiesā par aizbildņa iecelšanu.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

235. Aizbildnība pār nepilngadīgajiem, izņemot šā likuma [229.pantā](#) minēto gadījumu, piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums.

Par tuvākajiem nepilngadīgo radiniekiem uzskatāmi tie, kas, šiem nepilngadīgajiem mirstot, būtu viņu likumiskie mantinieki.

Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radiniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

236. Ja starp nepilngadīgo radiniekiem neatrodas spējīgi vai arī ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž no aizbildņu amata likumisku iemeslu dēļ, kā arī ja nepilngadīgajiem nemaz nav radnieku, aizbildņus ieceļ bāriņtiesa no citu personu vidus, un tai jārīkojas šajā ziņā pašai no sevis, tiklīdz tā dabū zināt, ka ir tādi pilnīgi bāriņi.

237. Ja aizbildnis ir pagaidām kavēts uzņemties aizbildnību, līdz šo kavēkļu novēršanai bāriņtiesa ieceļ pagaidu aizbildni.

([2002.gada 12.decembra](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

238. Nevienš nedrīkst piesavināties aizbildņa tiesības pār nepilngadīgajiem un viņu mantu, kamēr nav iecelts par aizbildni pēc likuma vai testamenta. Tādēļ nekāda tādu personu darbība, kuras patvarīgi uzņemušās aizbildnību, nav spēkā un tām jāatlīdzina nepilngadīgajiem visi ar to nodarītie zaudējumi. Tomēr tuvākie radinieki, bet, ja tādu nav, arī citas personas var iepriekšēji ņemt nepilngadīgos savā aprūpē un pagaidām apsargāt viņu mantu, kamēr bāriņtiesa pēc šo personu paziņojuma dod attiecīgus rīkojumus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

239. Aizbildņus ieceļ ar bāriņtiesas lēmumu, par ko aizbildnim izdod apliecību.

III. Personas, ko var iecelt par aizbildņiem

240. Visos tajos gadījumos, kad aizbildņa apstiprināšana vai iecelšana ir atkarīga no bāriņtiesas, tai jāraugās, lai apstiprināmajai vai ieceļamajai personai būtu šā pienākuma izpildīšanai vajadzīgās spējas un īpašības.

241. Bāriņtiesai pienākas vispār nepielaist pie aizbildnības, bet, ja iecelšana jau notikusi, atcelt no aizbildnības visus tos, no kuru pārvaldības varētu draudēt kāds zaudējums nepilngadīgajam vai ciest viņa intereses.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

242. Par aizbildņiem nevar būt:

1) personas, kas atrodas aizgādībā;

2) *izslēgts*;

3) personas, kam jau reiz ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības un kas atceltas no aizbildnības nekārtīgas aizbildņa pienākumu izpildīšanas dēļ;

4) personas, kas atzītas par maksātnespējīgiem parādniekiem;

5) personas, ko vecāki testamentā noraidījuši no aizbildnības pār saviem palikušajiem nepilngadīgajiem;

6) personas, kuru intereses acīm redzami runā pretim svarīgām aizbilstamā interesēm;

7) tās bāriņtiesas locekļi, kura pārzina attiecīgo aizbildnību;

8) ārvalstnieki, izņemot gadījumus, kad aizbildnību nodibina pār viņu valsts pilsoņiem vai viņi ir tuvi bērna radnieki;

9) nepilngadīgas personas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

243. Aizbildnim jādzīvo tajā pašā pilsētā vai pagastā, kur dzīvo aizbilstamais; tikai izņēmuma gadījumos, kad apstākļi to prasa, bāriņtiesa var pieļaut par aizbildņiem arī citur dzīvojošas personas.

244. Visi [242.pantā](#) minētie iemesli, kas kavē kādas personas iecelšanu par aizbildni, ir arī iemesli tās atcelšanai, ja tie atklājas tikai pēc tās iecelšanas.

IV. Personas, kam ir tiesība atteikties pieņemt aizbildņa amatu

245. Aizbildņa amats ir sabiedrisks pienākums, no kura neviens nevar atteikties bez likumiska iemesla.

246. Likumiskie atteikšanās iemesli ir šādi:

1) valsts vai pašvaldības dienests, ar kuru grūti savienot aizbildņa pienākumus;

2) lasīt vai rakstīt neprašana;

3) vairāk kā 60 gadu vecums;

4) pārziņa pār trim aizbildnībām vai aizgādībām vai kaut arī pār vienu, bet pār tādu, kas saistīta ar lielām pūlēm;

5) liela ģimene;

6) nabadzība;

7) slimība, kas traucē pienācīgi izpildīt aizbildņa pienākumus;

8) pārvietošanās citas bāriņtiesas iecirknī;

9) bieža un ilga dienesta prombūtne vai tāds dzīvesvietas attālums no aizbildnības atrašanās vietas, kas apgrūtina aizbildņa pienākumu izpildīšanu.

247. Kas labprātīgi uzņēmis aizbildņa amatu, lai gan viņam aiz kāda no [246.pantā](#) minētajiem iemesliem bijusi tiesība atteikties no tā, tas nevar aiz tā paša iemesla vēlāk prasīt, lai viņu no aizbildņa amata atsvabina. Bet, ja kāds no šiem iemesliem rodas pēc tam, kad viņš jau uzņēmis minēto amatu, viņam ir tiesība lūgt, lai viņu no tā atsvabina.

248. [246.pantā](#) minētos atteikšanās iemeslus nevar izlietot sev par labu:

1) tas, kas tieši atsacījies no šīs tiesības vai nu ar nepilngadīgā vecākiem dotu solījumu, vai kā citādi;

2) tas, kas pieņēmis novēlējumu pēc tā paša testamenta, ar kuru viņš iecelts par aizbildni.

249. Likumiskos atteikšanās iemeslus var izlietot katrs neatkarīgi no tā, vai viņš iecelts par aizbildni pēc likuma vai ar testamentu; kas vēlas šo tiesību izlietot, tam par šādu iemeslu, bet, ja to ir vairāki, tad par tiem visiem kopā tikai jāpaziņo bāriņtiesai, tiklīdz viņš dabū zināt par savu iecelšanu.

250. Ja par aizbildni ieceltais laikus nepaziņo par savu atteikšanos un neuzdod likumiskus nokavējuma iemeslus vai ja bāriņtiesa viņa uzdotos iemeslus neievēro, viņš atbild par visu, kas noticis aizbildnībā no tā laika, kad attiecīgā bāriņtiesa viņam par iecelšanu paziņojusi.

251. Kamēr apspriež par aizbildni ieceltā uzdoto atteikšanās iemeslu likumību, bāriņtiesai pēc iespējas jāapsargā nepilngadīgā intereses un, ja vajadzīgs, jāieceļ viņam pagaidu aizbildnis.

V. Aizbildnības pārvaldība

1. Aizbildņa pienākumi pret aizbilstamo personu

252. Aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus.

253. Ja aizbilstamais neklausā un nepakļaujas aizbildņa audzināšanai, aizbildnis var griezties pēc palīdzības bāriņtiesā.

254. Aizbildnim savs aizbilstamais visādi jāatbalsta un jāaizstāv.

255. Aizbildnim sevišķi jāgādā par sava aizbilstamā audzināšanu ar tādu pašu rūpību, ar kādu apzinīgi vecāki gādātu par savu bērnu audzināšanu. Ja vecāki vairs nav dzīvi, kā arī tad, ja vecāki nav iecēlušī īpašu audzinātāju, aizbildnis pats var uzņemt audzināšanu vai arī uzticēt to kādai citai personai, kurai uz to ir vajadzīgās spējas. Bet arī šajā pēdējā gadījumā aizbildnim jāuzrauga audzināšana.

256. Nepilngadīgā audzināšanas mērķis ir līdz ar gādību par viņa veselību viņu tikumiski un garīgi attīstīt samērā ar viņa mantas stāvokli, spējām un tieksmēm.

257. Nepilngadīgā izglītības un nākamā dzīvesveida izvēles ziņā sevišķi jāievēro viņa vecāku griba, ja tā bijusi izteikta, bet, ja viņi nav atstājuši nekādus rīkojumus, – viņa tuvāko radnieku padomi.

Ja vecāku atstātie rīkojumi izrādās aizbilstamajam neizdevīgi, aizbildnis var ar bāriņtiesas piekrišanu no tiem atkāpties.

258. Aizbilstamā uzturam var izlietot vienīgi nepieciešamo, sedzot patēriņu no viņa mantas ikgadīgiem ienākumiem un vispār samērojot ar tiem visus izdevumus, lai daļa no šiem ienākumiem, ja vien iespējams, katru gadu vēl ietaupītos. Šaubu gadījumos aizbildnis lūdz bāriņtiesas padomu, kura, raugoties pēc apstākļiem, sašaurina liekos izdevumus un cenšas atrast līdzekļus iztrūkuma segšanai.

Spiedīgos gadījumos, īpaši ja aizbilstamais izrāda sevišķas spējas, ko ir lietderīgi attīstīt, audzināšanas izdevumu segšanai var izlietot arī daļu no viņa kapitāla, bet tikai ar bāriņtiesas piekrišanu.

Ja trūkst aizbilstamā līdzekļu viņa uzturam, aizbildnim nav pienākums aizbilstamo uzturēt uz sava rēķina.

259. Aizbildnis, kā arī viņa lejupējie radnieki un vispār viņa mantinieki var doties laulībā ar viņa aizbilstamajiem tikai ar bāriņtiesas atļauju.

2. Aizbildnis kā nepilngadīgā pārstāvis

260. Savu brīvo mantu ([195.p.](#)) nepilngadīgais pārvalda patstāvīgi. Viņš var par šo mantu noslēgt darījumus parastās pārvaldības robežās, un viņš par tiem atbild ar savu brīvo mantu.

Ja nepilngadīgais atbilstoši likumiem stājas darba attiecībās vai patstāvīgi nodarbojas kādā arodā, amatniecībā, tirdzniecībā u.tml., viņš var noslēgt darījumus, kas nepieciešami sakarā ar viņa patstāvīgo nodarbošanos, un viņš par tiem atbild ar visu savu mantu.

Nepilngadīgais arī šajos gadījumos nevar patstāvīgi slēgt tādus darījumus, kurus aizbildnis nevar slēgt bez bāriņtiesas atļaujas.

261. Izņemot gadījumus, kas paredzēti [221.](#) un [260.pantā](#), nepilngadīgajam nav rīcības spējas, tādēļ viņu visos tiesiskos darījumos pārstāv aizbildnis.

Ja nepilngadīgais noslēdzis darījumu, kaut arī bez sava aizbildņa piedalības, bet acīm redzami sev par labu, tas ir spēkā un saista otru pusi.

Nepilngadīgā tiesiskie darījumi iegūst saistošu spēku, ja viņš, sasniedzis pilngadību un kļuvis spējīgs pats aizstāvēt savas tiesības, noteikti atzīst no šiem darījumiem izrietošās saistības.

262. Aizbildnis visās sava aizbilstamā lietās darbojas patstāvīgi un ved tās ar saimnieka tiesībām. Bet visos svarīgākajos gadījumos viņam jālūdz bāriņtiesas norādījumi.

263. Tiesiski darījumi, ko aizbildnis noslēdzis pie bāriņtiesas vai ar tās piekrišanu, ir saistoši, un vēlāk tos nevar apstrīdēt.

264. Prāvās aizbildnim jāpārstāv savs aizbilstamais. Bez viņa tas nevar tiesā ne celt prasību, ne atbildēt, izņemot likumā norādītos gadījumus.

265. Prāvas, kuru priekšmets ir svarīgs un vērtīgs un kuras var būt saistītas ar lieliem izdevumiem, kā arī tādas, kuru iznākumu grūti paredzēt, aizbildnis var uzsākt nepilngadīgā vietā, iepriekš izlūdzot bāriņtiesas piekrišanu un vajadzīgos norādījumus. Ja šā noteikuma neievērošanas dēļ nepilngadīgajam rodas zaudējums, aizbildnim jāatlīdzina viņam visi izdevumi un zaudējumi.

266. Aizbildnis atbild ar savu mantu par tiesas izdevumiem tādās prasībās, kuras viņš aiz nolaidības pieļauj celt pret viņam uzticēto nepilngadīgo.

267. Kad starp nepilngadīgo un aizbildni izceļas prāva, kā arī vispār kad aizbildņa un aizbilstamā intereses saduras, bāriņtiesa ieceļ aizbilstamajam sevišķu aizbildni. Bet, ja aizbilstamajam ir vairāki aizbildņi, tad viens no viņiem, kas nav ieinteresēts, var vest prāvu pret pārējiem.

268. Līgumus un citus tiesiskus darījumus starp nepilngadīgo un viņa aizbildni var noslēgt tikai ar bāriņtiesas piekrišanu. Ja nepilngadīgajam ir tikai viens aizbildnis, tad šādā gadījumā viņam jāieceļ vēl otrs.

3. Nepilngadīgā mantas pārvaldība

269. Aizbildnim jāpārvalda aizbilstamā manta ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas.

270. Pēc aizbildnības pieņemšanas aizbildnim vispirms jānoskaidro nepilngadīgā mantas sastāvs un jāieved tas sīkā un rūpīgi sastādāmā sarakstā. Sarakstu izgatavo divos eksemplāros, no kuriem viens paliek pie aizbildņiem, bet otru uzglabā bāriņtiesā.

Dārglietas, parādu prasījumu dokumenti, kredītiestāžu zīmes un vērtspapīri, kas atrasti, sarakstu sastādot, uzglabājami bāriņtiesā.

271. Ja kāds uzsāk pārvaldīt nepilngadīgā mantu, nesastādot tās sarakstu, tas atceļams no aizbildnības un atbild par visiem zaudējumiem, kas rodas aizbilstamajam no viņa pārvaldības.

272. Tam no vecākiem, kas pēc otra nāves ir palicis par bērnu aizbildni, nekavējoties jā sastāda mirušā atstātās mantas saraksts un viens tā eksemplārs jāiesniedz bāriņtiesai.

273. Ja mantojums, kas atstāts aizbilstamajam, ir apgrūtināts parādiem, aizbildnim vispirms jāiesniedz attiecīgajam notāram lūgums uzaicināt kreditorus.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

274. Kad kreditori uzzināti, aizbildnim jā rūpējas, lai viņus apmierinātu pēc iespējas no mantojumā esošās skaidrās naudas vai no tīrajiem ienākumiem, kas paliek, atskaitot izdevumus vai arī ieskaitot abpusējus parādu prasījumus.

275. Ja ar iepriekšējā (274.) pantā norādītajiem līdzekļiem nav iespējams kreditorus apmierināt, aizbildnis var šim nolūkam ar bāriņtiesas piekrišanu noslēgt aizņēmumu, bet, kad tas nav iespējams, – pārdot nevajadzīgāko no nepilngadīgā mantas.

276. Aizbildnim ir tiesība ar bāriņtiesas piekrišanu noslēgt ar nepilngadīgā kreditoriem izlīgumus viņam par labu; bet, ja aizbildnis pats ir kreditors, viņam, izlietojot savu prasījumu, jāapmierinās ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi paredzēti pārējiem kreditoriem.

277. Ja uz mantojumu gulošie parādi pārsniedz tā vērtību un izlīgums ar kreditoriem nenotiek, aizbildnim jāizlūdz bāriņtiesas piekrišana ierosināt vai nu administrācijas nodibināšanu, vai konkursa atklāšanu par mantojuma masu.

Ja bāriņtiesa dod savu piekrišanu konkursa atklāšanai par mantojuma masu, aizbildnim jāgriežas pie konkursa valdes un kreditoriem, lai nepilngadīgajam pa konkursa laiku dod uzturam nepieciešamos līdzekļus.

278. Aizbilstamajam piekritušās kustamās lietas, kas maitājas vai vispār kļūst nevērtīgākas un turklāt nav vajadzīgas viņam lietošanai, aizbildnim nekavējoties jāpārdod par iespējami izdevīgāku cenu, nelūdzot šim nolūkam īpašu atļauju, bet dodot bāriņtiesai norēķinu par pārdošanu un ieņemto naudu.

279. Pārdot nepilngadīgajam piederošas kustamās lietas, kas nemaitājas, pieļaujams:

1) ja tas nepieciešams parādu samaksai, kuri guļ uz šim nepilngadīgajam piekritušo mantojumu, vai arī viņa uzturam;

2) ja minētās lietas ir bijušas preces, ar ko mantojuma atstājējs tirgojies.

Katrai šādai pārdošanai aizbildnim iepriekš jālūdz bāriņtiesas atļauja.

280. Pārdot nepilngadīgajam piederošu nekustamo īpašumu pieļaujams:

1) izdalot mantojumu starp pilngadīgajiem un nepilngadīgajiem mantiniekiem;

2) neatliekamam parādu samaksai, kas pārgājuši uz viņu kopā ar mantojumu;

3) ja nav nekādu citu līdzekļu viņa uzturam;

4) ja pārdošana ir vienīgais līdzeklis novērst nepilngadīgajam draudošu ievērojamu zaudējumu.

Par tādiem gadījumiem aizbildnim jāziņo bāriņtiesai, kura, apsvērusi norādītos apstākļus un pārlicinājusies par nodomātās pārdošanas vajadzību vai derīgumu, vai nu pati atļauj pārdot, ja nekustamais īpašums novērtēts ne augstāk par desmittūkstoš latiem, vai arī, ja tas novērtēts augstāk, iesniedz lietu izšķirt tiesai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [22.06.2006. likumu](#))

281. Pārdošanai nav vajadzīga tiesas atļauja šādos gadījumos:

1) kad to izdara, izpildot likumīgā spēkā nākušu tiesas spriedumu;

2) kad tā persona, no kuras mantojuma lieta pārgājusi nepilngadīgajam īpašumā, pati testamentā vai kā citādi noteikusi to pārdot;

3) kad to prasa trešā persona, kam ir uz to tiesība.

Visos šajos gadījumos pārdošana izdarāma bāriņtiesas uzraudzībā.

282. Ja mantojuma atstājējs tieši aizliedzis pārdot kādu lietu, kuru paturot nepilngadīgajam rastos acīm redzams zaudējums, aizbildnis var lūgt bāriņtiesu, lai minēto aizliegumu atceļ.

283. Nepilngadīgā kustamo un nekustamo mantu var pārdot vai nu izolē, vai paši aizbildņi par brīvām cenām, raugoties pēc tā, kā bāriņtiesa atzīst par izdevīgāku. Aizbildņi, viņu laulātie un bērni nekādā ziņā nedrīkst pirkt aizbilstamā mantu.

284. [279.](#)-283.panta noteikumi par pārdošanu attiecas arī uz visiem citiem aizbilstamo mantas atsavināšanas veidiem.

285. Ja aizbilstamajam piederošu nekustamo īpašumu atsavina vai apgrūtina ar lietu tiesībām vai parādiem bez bāriņtiesas atļaujas gadījumos, kad tā pēc likuma vajadzīga, šāds atsavinājums vai apgrūtinājums nav spēkā un nav koroborējams.

Šādus darījumus par kustamo mantu vai saistību tiesībām, ja tie kaitē aizbilstamajam, var apstrīdēt.

Tiklīdz bāriņtiesai nāk zināmi šādi gadījumi, tai jāgādā, lai jaunieceļamais aizbildnis ceļ attiecīgas prasības pret bijušo aizbildni vai aizbilstamā pretlīdzēju, vai tālākiem ļauticīgiem ieguvējiem.

Bijušais aizbilstamais pats var celt prasību gada laikā pēc pilngadības sasniegšanas.

286. Bez bāriņtiesas atļaujas aizbildnis nevar nepilngadīgajam piederošos kapitāla prasījumus ne uzteikt, ne cedēt.

287. Ja aizbildnim cedē kādas trešās personas prasījumu pret nepilngadīgo, aizbildnis zaudē savu prasījuma tiesību nepilngadīgajam par labu.

288. Ja nepilngadīgā manta sastāv no lauku nekustamiem īpašumiem, aizbildnim jāgriež sevišķa vērība uz to, lai lauki būtu pienācīgi apstrādāti, lopi labi uzturēti, ēkas izlabotas, visādi ienākumi pienācīgi ievākti, nodevas un citas sabiedriskas nastas laikā segtas un uzņēmumi uzturēti.

289. Nekustamie īpašumi pilsētās aizbildnim jāuztur lietojami un labā stāvoklī, ievācot no tiem ienākumus un laikā sedzot uz tiem krītošās nodevas.

290. Jaunas ēkas un ietaises, kas saistītas ar tādiem izdevumiem, ko nevar segt no nekustamā īpašuma ienākumiem, aizbildnis nedrīkst celt un ierīkot bez bāriņtiesas iepriekšējas atļaujas.

291. Ja nekustamā īpašuma iznomāšana ir aizbilstamajam izdevīgāka, nomas līguma projekts jāiesniedz bāriņtiesai apstiprināt. Aizbildnim pašam, viņa laulātajam un bērniem ir aizliegts nomāt aizbilstamā nekustamo īpašumu.

292. Nepilngadīgā mantots tirdzniecības, rūpniecības vai kāds cits uzņēmums aizbildnim jāturpina uz nepilngadīgā rēķina, ja vien tāda turpināšana nav saistīta ar risku vai tai nestāv ceļā kādi šķēršļi. Jautājums par uzņēmuma turpināšanu vai izbeigšanu jāizšķir bāriņtiesai.

293. Aizbildnis var nepilngadīgā lietās un viņa interesēs noslēgt visādus līgumus, kā arī pieņemt un izdarīt maksājumus. Visa tāda darbība saista nepilngadīgo, ja vien aizbildnis to izdarījis labā ticībā, palikdams turklāt saimnieciskās pārvaldības ietvaros un nesaistīdams nepilngadīgo bez sevišķas vajadzības uz ilgāku laiku kā līdz viņa pilngadībai.

294. Ja aizbildnis ieskata sava aizbilstamā interesēm par izdevīgu iegūt nekustamo īpašumu vai jau piederošam nekustamam īpašumam sevišķas tiesības vai servitūtus, viņam jālūdz šim nolūkam bāriņtiesas iepriekšēja atļauja.

295. Mantojumu, ko aizbilstamais mantojis kā no vecākiem, tā arī no jebkura cita, aizbildnis drīkst pieņemt tikai ar inventāra tiesību ([708.p.](#)). Viņš nedrīkst bez bāriņtiesas atļaujas ne mantojumu pieņemt, ne to atraidīt.

296. Visa skaidrā nauda, izņemot nepilngadīgā kārtējiem izdevumiem nepieciešamo, aizbildnim jānogulda uz procentiem kādā no kredītiestādēm.

Ar bāriņtiesas atļauju aizbildnis var noguldīt nepilngadīgā naudu uz procentiem pret pietiekamu nodrošinājumu ar nekustamo īpašumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

297. Aizbildnis atbild nepilngadīgajam par tiem kapitāliem, ko viņš nodevis uz procentiem bez pietiekama nodrošinājuma.

Tāpat aizbildnis atbild par katru neattaisnotu nokavējumu nepilngadīgā naudas noguldīšanā uz procentiem, un viņam jāatlīdzina nepilngadīgajam ar to radies procentu zaudējums.

298. Aizbildnim aizliegts aizņemties no sava aizbilstamā, un viņš nedrīkst lietot aizbilstamā mantu.

299. Ja aizbildnis ir spiests aizbilstamā lietās griezties pie citām personām pēc palīdzības, tad viņš atbild par šo personu darbību.

Aizbildnim, izvēloties palīgus sava aizbilstamā nekustamā īpašuma pārvaldīšanai vai viņa uzņēmumu vešanai, jāraugās, lai šīs personas dotu pietiekamu nodrošinājumu. Ja tādu personu ar nodrošinājumu nav, aizbildnis var pieņemt sev palīgus arī bez nodrošinājuma, bet tikai ar bāriņtiesas atļauju un pēc tam, kad ievāktas ziņas par viņu uzticamību. Pretējā gadījumā aizbildnis atbild par palīgu darbību un nolaidību.

4. Norēķināšanās

300. Aizbildnim ik gadus jādod attiecīgajai bāriņtiesai norēķins par savu aizbildņa pārvaldību.

No norēķinu došanas nav atsvabināti arī tie aizbildņi, kurus testators atsvabinājis no šāda pienākuma.

301. Gada norēķins iesniedzams bāriņtiesai rakstiski katra gada sākumā ne vēlāk par februāri; tajā jābūt mantas sastāva apzīmējumam un sīkam sarakstam, pieliekot pēc iespējas kvītis tiklab par visiem gada laikā bijušajiem izdevumiem nepilngadīgā labā, kā arī par saņemtajiem ienākumiem un tāpat par ienākumu summām, kas palikušas nesāņemtas.

Ja bāriņtiesai pret gada norēķinu nav iebildumu, tā izdod aizbildnim apliecību par gada norēķina pareizību.

302. Bāriņtiesa pārbauda aizbildņu norēķinu pareizību gadu pēc gada; konstatējot kļūdas un vispār nepilngadīgā interesēm neizdevīgu aizbildņu darbību, tā pieprasa no viņiem paskaidrojumus un sper attiecīgus soļus.

5. Atlīdzība aizbildņiem par izdevumiem un pūlēm

303. Visi aizbildņa izdevumi izbraukumiem nepilngadīgā lietās, kā arī palīgu, lietvežu u.tml. atalgojumam un atlīdzībai krīt uz nepilngadīgo, un aizbildnis liek tos uz viņa rēķina.

304. Visu, ko aizbildnis izlicis no saviem līdzekļiem nepilngadīgā lietās, viņš saņem atpakaļ no nepilngadīgā mantas līdz ar procentiem, ja, pat taupīgi saimniekojot, ir bijis nepieciešams naudu izlikt vai aizņemties.

Šie izdevumi jānorāda pirmajā norēķinā pēc to taisīšanas.

305. Izdevumi un izliktie līdzekļi ([303.](#) un [304.p.](#)) jādabū aizbildnim atpakaļ arī tad, kad lieta, kurai tie izlietoti, izbeidzas nelabvēlīgi, ja vien pašu lietu viņš uzsācis ar nodomu sekmēt nepilngadīgā intereses un turklāt ar pienācīgu uzmanību.

306. Nejauši zaudējumi, kas aizbildnim, izpildot savus pienākumus, radušies bez viņa vainas, kā arī tie zaudējumi, kas viņam nodarīti aizbilstamā vainas dēļ, jāatlīdzina no aizbilstamā mantas.

307. Bāriņtiesa noteic aizbildnim taisnīgu un aizbilstamā mantai samērīgu atlīdzību, bet ne augstāku par 5% no tīrā ienākuma pēc ikgadējā norēķina apstiprināšanas.

Raugoties pēc apstākļiem, bāriņtiesa ikgadējas atlīdzības vietā var noteikt aizbildnim vienreizēju atlīdzību pēc aizbildnības nobeigšanas, aizbildņa pārskatu caurlūkošanas, pieņemšanas un galīgās norēķināšanās ar aizbildni. Šī atlīdzība nevar pārsniegt piecus tūkstošus latu.

Atlīdzību nesaņem aizbildņi, kas atrodas taisnas līnijas radniecībā ar aizbilstamo.

P i e z ī m e. Ja aizbildņa atlīdzība pārsniedz trīssimt latus, bāriņtiesas lēmumi iesniedzami tiesai apstiprināšanai.

308. Kad aizbildņi ir vairāki, atlīdzība starp viņiem dalāma līdzīgās daļās, ja bāriņtiesa nenosaka citādu sadalījumu.

309. Atlīdzības izmaksai nedrīkst izlietot nepilngadīgā kapitālo mantu.

310. Ja persona, kas atstājusi nepilngadīgajam mantojumu, līdz ar to testamentā aizbildnim noteikusi zināmu atlīdzību, viņam vairs nav tiesības saņemt likumā noteikto atlīdzību ([307.p.](#)), ja vien testators nav tieši noteicis pretējo.

VI. Aizbildņa atbildība

311. Aizbildnis atbild par visiem zaudējumiem, ko viņš, neizpildīdams savu pienākumu ([269.p.](#)), nodarījis aizbilstamajam.

312. Aizbildnis, kas pierādījis, ka viņš ievērojis tādu pašu rūpību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas, ir atsvabināts no jebkādas atbildības.

313. Ja, piedzenot nepilngadīgā mantotu vai viņa agrākā aizbildņa ieguldītu kapitālu vai pērkot viņam nekustamo īpašumu, nepilngadīgajam rodas kādi zaudējumi, aizbildnis atbild tikai par ļaunu nolūku un rupju neuzmanību.

314. Ja aizbildnim viņa pārvaldības dēļ radies pienākums aizbilstamajam atlīdzināt, tas pāriet arī uz viņa mantiniekiem.

315. Aizbildņa mantinieki atbild tikai par viņa ļaunu nolūku un rupju neuzmanību. Bet, ja atlīdzības prasība bijusi celta vēl aizbildnim dzīvam esot, viņa mantinieki atbild bez izšķirības par visu to, par ko būtu bijis jāatbild pašam mantojuma atstājējam kā aizbildnim.

VII. Līdzzaibidņi un viņu savstarpējās attiecības

316. Katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus, tomēr ne vairāk par trijiem.

317. Ja testamentā iecelts viens aizbildnis, bāriņtiesa pretēji viņa gribai var iecelt viņam līdzzaibidni tikai tad, kad tas tieši nerunā pretim testamentam, bet arī pēdējā gadījumā var iecelt līdzzaibidni, ja, to nedarot, nepilngadīgajam būtu paredzams ievērojams zaudējums.

318. Pēc vispārēja noteikuma līdzzaibidņi pārvalda aizbildnību kopīgi un nedalīti, un tāpēc viņiem pārvaldības ziņā ir vienādas tiesības un vienādi pienākumi.

Katra aizbildņa atsevišķi izdarīta darbība aizbildnības lietās ir spēkā un saista, ja vien viņš nav vispār pārkāpis savas aizbildņa tiesības un līdzzaibidņi nav pret viņa darbību cēlušī noteiktas ierunas.

Tādai darbībai, kuras sekas ir aizbildnības izbeigšanās, kā, piemēram, nepilngadīgā adopcijai, ir vajadzīga visu aizbildņu piekrišana.

319. Visos aizbilstamā prasījumos, kas izriet no aizbildņu pārvaldības, aizbildņi atbild solidāri.

320. Ja zaudējumus, kas aizbilstamajam nodarīti ar līdzzaibidņu kopīgu darbību vai nolaidību, atlīdzinājis tikai viens no viņiem, tad viņam ir tiesība prasīt no pārējiem samērīgu piedalību šajā atlīdzinājumā. Ja kāds aizbildnis ir maksātnespējīgs, viņa daļa samērīgi sadalāma starp pārējiem.

321. Ja darbībā vai nolaidībā, kuras dēļ radies zaudējums, ir vainīgs tikai viens aizbildnis, viņam jāatlīdzina pārējiem viņa vietā samaksātā zaudējumu atlīdzība.

Ja šajā gadījumā atlīdzību vainīgā maksātnespējas dēļ samaksā kāds cits aizbildnis, viņam ir tiesība prasīt samērīgu piedalību šajā atlīdzībā no pārējiem maksātspējīgiem līdzzaibidņiem.

322. Ja pilngadību sasniegušais vērš savu prasību pret katru aizbildni atsevišķi, katram no viņiem piespriež samaksāt tikai savu daļu, neuzliekot tādā gadījumā solidāru atbildību visiem par to aizbildni, kas izrādītos maksātnespējīgs.

323. Aizbildņu solidārā atbildība pāriet uz viņu mantiniekiem. Aizbilstamā mantinieki, tāpat kā viņš pats, var griezties ar saviem prasījumiem pēc pašu ieskata arī pie katra aizbildņa atsevišķi.

324. Aizbildņu solidārā atbildība aptver tikai viņu pārvaldības laiku. Par darbību vai nolaidību, kas notikusi pēc līdzzaibildņa izstāšanās vai aizbildnības izbeigšanās, atbild vienīgi vainīgais.

325. Ja pēc aizbildnības izbeigšanās pilngadību sasniegušais dod vienam aizbildnim parakstu par aizbildnībā bijušās mantas pienācīgu nodošanu, tad paraksts aizsargā arī līdzzaibildņus pret jebkādām turpmākām prasībām.

326. Ja aizbildņi vienojas sadalīt savā starpā kopīgos aizbildnības pienākumus, viņi var to darīt tikai uz savu pašu atbildību, turklāt šāds sadalījums nekādā ziņā neietekmē ne aizbilstamā, ne trešo personu tiesības. Tomēr arī šajā gadījumā par katru darbību atbild vispirms tās izdarītājs.

327. Ja iecelti vairāki aizbildņi, viņi var prasīt, lai attiecīgā bāriņtiesa sadala starp viņiem aizbildnības pienākumus.

Ja bāriņtiesa sadala aizbildnības pienākumus starp aizbildņiem vai ja tādu sadalījumu noteikusi persona, kas atstājusi nepilngadīgajam mantojumu, tad katrs atsevišķs aizbildnis pārzina tikai viņam norādīto daļu un atbild tikai par to.

328. Aizbildnim, kas dabū zināt, ka no līdzzaibildņa pārvaldības nepilngadīgajam draud izcelties zaudējums, jāpaziņo par to bāriņtiesai. Aizbildnis, kas šo pienākumu nav ievērojis, kopā ar vainīgo līdzzaibildni atbild par tā darbību vai nolaidību un nevar aizbildināties ar to, ka aizbildnība bijusi sadalīta.

329. Ja bez aizbildņiem, kam uzlikta visa aizbildnība, ieceļ vēl īpašu aizbildni kādai atsevišķai darbībai ([226.](#), [267.](#), [268.p.](#)) vai tāda nekustamā īpašuma pārvaldībai, kurš atrodas tālumā, tad šis aizbildnis rīkojas atsevišķi no citiem un viens pats atbild par visu savu darbību un nolaidību.

VIII. Bāriņtiesa un tās attiecības ar aizbilstamajiem un aizbildņiem

330. Bāriņtiesas pienākums ir nekavējoties, negaidot radnieku vai citu piederīgo lūgumu, iecelt nepilngadīgajam aizbildni ([222.p.](#)).

Tiklīdz valsts un pašvaldības iestādes dabū zināt par gadījumu, kad jāieceļ aizbildnis nepilngadīgajiem, tās paziņo par to attiecīgajai bāriņtiesai. Tāds pats pienākums ir ģimenes locekļiem, radniekiem un personām, kuru gādībā atrodas nepilngadīgais.

331. Bāriņtiesa gādā par nepilngadīgā mantas saraksta sastādīšanu, pastāvīgi uzrauga aizbildņu rīcību, dara visu, ko prasa nepilngadīgā intereses, un atbalsta tos.

332. Atklājot nekārtības, bāriņtiesa nekavējoties tās novērš, un, ja tā pēc līdzaizbildņu vai radnieku paziņojuma vai arī pēc pašas ieskats atzīst aizbildni par nepiemērotu, tā šo aizbildni atceļ un viņa vietā ieceļ citu.

Ja bāriņtiesa uzsāk lietu izmeklēt, pa izmeklēšanas laiku aizdomās turamo aizbildni atstādina no amata un, ja vajadzīgs, sevišķi, kad nav līdzaizbildņu, atvieto līdz lietas nobeigumam ar pagaidu aizbildni.

333. Bāriņtiesa var par tās rīkojumu vai lēmumu neizpildīšanu uzlikt aizbildņiem naudas sodu līdz simt latiem. Nauda ieskaitāma attiecīgās pašvaldības ienākumos.

Mēneša laikā pēc paziņojuma saņemšanas par soda uzlikšanu aizbildnis var griezties pie bāriņtiesas, kas sodu uzlikusi, norādot attaisnojuma iemeslus, ar lūgumu samazināt vai atlaist sodu.

334. Sevišķos gadījumos bāriņtiesa pēc aizbildņu lūguma dod viņiem vajadzīgos norādījumus.

335. Ja bāriņtiesa pieļauj aizbildņu nelikumīgu darbību un nolaidību, bet aizbildņi nespēj atlīdzināt aizbilstamajam tādējādi nodarītos zaudējumus, tie ir jāsedz pašvaldībai.

336. *Izslēgts.*

337. Pašvaldība atbild par bāriņtiesas nolaidību it sevišķi šādos gadījumos:

- 1) kad, dabūjusi zināt par kādu nepilngadīgo, neieceļ viņam aizbildni;
- 2) kad ieceļ vai apstiprina par aizbildni acīm redzami nepiemērotu personu;
- 3) kad nepietiekami pārliecinās par aizbildņa amatā ieceļamās personas uzticamību;
- 4) kad laikus nesper vajadzīgos soļus pret nepiemērotu aizbildni.

338. Ja bāriņtiesa tīši aizskārusi aizbilstamā intereses, pašvaldība regresa kārtībā var prasīt pilnīgu zaudējumu atlīdzību no bāriņtiesas locekļiem.

IX. Aizbildnības izbeigšanās

339. Aizbildnība izbeidzas aizbilstamajam:

- 1) ar viņa nāvi;
- 2) ar viņa pilngadību;
- 3) viņu adoptējot;
- 4) ja vecākiem atjaunotas aizgādības tiesības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [12.12.2002.](#) likumu, kas stājas spēkā 01.01.2003.)

340. Ja no vairākiem aizbilstamajiem, kas atrodas vienā un tajā pašā aizbildnībā, viens atbrīvojas no tās 339.panta 2. un 3.punktā norādīto iemeslu dēļ, tad aizbildnim par to jāziņo bāriņtiesai. Tādā gadījumā no aizbildnības atbrīvotajam nodala viņam pienākošos daļu.

341. Aizbildnība izbeidzas aizbildnim:

- 1) ar viņa nāvi;
- 2) ja viņu atlaiž ar bāriņtiesas lēmumu likumisku iemeslu dēļ;
- 3) ja viņu atceļ no aizbildņa amata;
- 4) aizbildnībā, kas nodibinātas ar zināmiem nosacījumiem vai uz noteiktu laiku, – iestājoties šiem nosacījumiem vai notekot noteiktajam laikam.

342. Iepriekšējā (341.) pantā norādītajos gadījumos bāriņtiesa atkritušā aizbildņa vietā ieceļ citu. Ja mirst viens no aizbildņiem, pārējiem nekavējoties jāpaziņo par to bāriņtiesai.

343. Šķēršļi, kas pagaidām neatļauj izpildīt aizbildņa pienākumus, nedod aizbildnim tiesību pavisam atteikties no sava amata; līdz tāda šķēršļa novēršanai bāriņtiesa, ja vajadzīgs, ieceļ pagaidu aizbildni.

344. Aizbildni atlaiž tā bāriņtiesa, kas viņu iecēlusi vai apstiprinājusi.

345. Ja kāds no radniekiem vai arī no svešām personām dabū zināt par nepilngadīgajam no aizbildņa pārvaldības draudošām briesmām, tad katram no viņiem, kā arī nepilngadīgajam pašam ir tiesība ziņot par to bāriņtiesai.

346. Bāriņtiesas tiesība atcelt aizbildni attiecas uz visiem aizbildņiem, neizņemot ne testamentā ieceltos, ne arī pašus nepilngadīgā vecākus.

347. Aizbildnību nobeidzot, aizbildnim jānodod savam līdzšinējam aizbilstamajam bāriņtiesā galīgs norēķins. Lūkojot to cauri, aizbildnim nevar uzlikt atbildību par tādiem norēķiniem, ko bāriņtiesa jau agrāk pārbaudījusi un atzinusi, izņemot gadījumus, kad aizbildnis tajos pielaidis kļūdu vai viltu.

348. Līdz ar galīgā norēķina iesniegšanu aizbildnim nekavējoties jānodod visa viņa pārvaldībā esošā manta pēc saraksta un galīgā norēķina bijušajam aizbilstamajam, bet pēdējam savukārt jāsamaksā viss, kas pienākas bijušajam aizbildnim.

349. Ja no aizbildnības atbrīvotais bez svarīga iemesla izvairās pieņemt savu mantu, aizbildnis var izsargāties no visām nokavējuma sekām, nododot šo mantu bāriņtiesas glabāšanā.

350. Kad aizbildnību nobeidz, no aizbildnības atbrīvotais dod bijušajam aizbildnim parakstu par to, ka visu viņam pienākošos mantu viņš ir saņēmis un ka pret aizbildni viņam nekādu prasījumu nav. Kad bāriņtiesai iesniegts šāds paraksts līdz ar lūgumu par atlaišanu, tā aizbildni atlaiž. Strīds par minēto parakstu pieļaujams tikai tad, ja vēlāk atklāj acīm redzamu viltu vai kļūdu.

351. Ierunas pret aizbildņa galīgo norēķinu bijušajam nepilngadīgajam jāceļ sešu mēnešu laikā no galīgā norēķina saņemšanas. Bāriņtiesa, pieprasījusi no aizbildņa paskaidrojumu, divu nedēļu laikā taisa savu lēmumu un attiecīgos gadījumos piemēro [1308.panta](#) noteikumus.

352. Neatkarīgi no ierunu celšanas vai necelšanas bāriņtiesā un no [bāriņtiesas lēmuma](#) (351.p.) bijušajam nepilngadīgajam ir tiesība viena gada laikā no galīgā norēķina saņemšanas vai no mantas nodošanas, ja tā notiktu vēlāk, celt prasību pret bijušo aizbildni attiecīgajā tiesā. Viena gada laikā no norēķina iesniegšanas arī bijušais aizbildnis var celt prasību pret bijušo aizbilstamo.

353. Ja aizbilstamais nomirst, nenasniedzis pilngadību, aizbildnis dod savu galīgo norēķinu viņa mantiniekiem.

354. Aizbildnim, kas atlaists vai atcelts no aizbildnības pirms tās nobeiguma, jānodod norēķins savam pēcnācējam vai līdzzaibildņiem. Ja viņš mirst, šis pienākums pāriet uz viņa mantiniekiem.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Aizgādība pār pilngadīgajiem

I. Vispārīgi noteikumi

355. Aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa, kurai pirmajā kārtā par aizgādni ir jāieceļ aizgādībā nododamā laulātais vai kāds no tuvākajiem radniekiem, kā arī jāievēro tās personas pēdējās gribas rīkojums, kura atstājusi viņam mantojumu.

356. Aizgādība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem.

II. Aizgādība pār garā slimiem

357. Plānprātīgie, kam tomēr netrūkst vajadzīgās prāta spējas parastu lietu pārziņai, var paši pārvaldīt savu mantu un ar to brīvi rīkoties.

358. Garā slimie, kam trūkst visu vai lielākās daļas garīgo spēju, atzīstami par rīcības nespējīgiem un tiesiski nespējīgiem pārstāvēt sevi un pārvaldīt savu mantu un ar to rīkoties, kādēļ pār viņiem ieceļama aizgādība.

359. Gara slimība vai plānprātība ir savienota ar tiesiskām sekām tikai tad, ja personu par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ ir atzinusi tiesa. Katra ģimene, kurā ir garā slimais, kā arī katrs tādās ģimenes loceklis var paziņot par to tiesai pēc garā slimā dzīvesvietas. Tāpat var paziņot par to katra sveša persona, kas pierādījusi savu interesi lietā, kā arī prokuratūra.

360. Ja tiesa atzīst personu par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, tā paziņo par to bāriņtiesai, kas pēc vajadzības ieceļ pār garā slimo vienu vai vairākus aizgādņus, kam uzdod viņa mantas pārvaldību un sevišķi gādību par viņa personu, neuzliekot tomēr aizgādņiem pienākumu pašiem kopt garā slimo.

361. Aizgādībā esošo garā slimo darbība, sevišķi viņu mantas atsavinājumi, nav spēkā. Tas pats attiecas arī uz darbību, ko viņi pirms aizgādības iecelšanas izdarījuši gara slimības stāvoklī.

362. Darbība, ko izdarījis garā slimais pirms aizgādības iecelšanas gaišos starplaikos, ir spēkā, un tādēļ viņa šajos starplaikos noslēgtie tiesiskie darījumi saista kā viņu pašu, tā arī citus darījuma dalībniekus.

363. Personai, kas pamato kādus prasījumus uz tādu darījumu (362.p.) tiesisko nozīmi un spēkā esamību, jāpierāda, ka garā slimais, darījumu taisot, patiesi bijis tādā gaišā starplaikā.

364. Ja tiesa garā slimo atzinusi par izveseļojušos, t.i., par rīcības spējīgu, tā uzdod bāriņtiesai atlaist aizgādņus no amata pēc tam, kad viņi iesnieguši norēķinu un nodevuši veselību atguvušajai personai mantu, kas atradusies viņu pārvaldībā.

III. Aizgādnība pār personām izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ

365. Pār personām, kas, izlaidīgi vai izšķērdīgi dzīvojot, kā arī alkohola vai narkotiku pārmērīgas lietošanas dēļ draud novest sevi vai savu ģimeni trūkumā vai nabadzībā, tiesa pēc radnieku vai piederīgo lūguma vai prokurora priekšlikuma var nodibināt aizgādnību.

366. Nodibinot aizgādnību, tiesa atņem iepriekšējā (365.) pantā minētajai personai pārvaldību un rīcību pār viņas mantu un uzdod attiecīgajai bāriņtiesai nodot šo pārvaldību vienam vai vairākiem aizgādņiem.

367. Mantas pārvaldības ziņā [365.pantā](#) minētās personas pielīdzināmas nepilngadīgajiem. Atņemot tām mantas pārvaldību un rīcību, tām tomēr atļauta brīva rīcība ar tiem tīrajiem ienākumiem, kas paliek pēc visu ar mantas pārvaldību un ģimenes uzturu saistīto izdevumu segšanas.

368. Darbība, ko [365.pantā](#) minētā persona izdarījusi, pirms tā atstādināta no mantas pārvaldības un tas izsludināts, ir spēkā un saista.

369. Aizgādnība pār [365.pantā](#) minēto personu turpinās līdz tam laikam, kamēr vairs nav šaubu, ka tā galīgi grozījusi savu dabu un dzīvesveidu, un kamēr to nav atzinusi tā pati tiesa, kas aizgādnību nodibinājusi.

IV. Aizgādnība pār promesošo un pazudušo personu mantu

370. No savas pastāvīgās dzīvesvietas aizgājušā tiesības, ja viņš nav atstājis savā vietā pilnvarnieku, var pārstāvēt nepilnvarots lietvedis.

371. Ja tāda nepilnvarota lietveža (370.p.) nav vai ja neuzdotā lietvedība nav pieļaujama, bet tiesību pārstāvība attiecīgajā gadījumā tomēr ir nepieciešama, tad tai tiesai, kurai aizgājušais pirms savas dzīvesvietas atstāšanas bijis personiski pakļauts, ir tiesība un pienākums nodibināt aizgādnību.

372. Aizgādņis apsargā un pārvalda promesošā mantu, bet viņam nav tiesības iejaukties promesošā pārējās lietās, izņemot tikai spiedīgas vajadzības gadījumus.

373. Aizgādņim par viņam uzticēto mantu jā sastāda saraksts un ik gadus jā dod bāriņtiesai norēķins.

374. Ja promesošajam piekrīt mantojums, to var pieņemt aizgādņis tādā pašā kārtā, kā aizbildnis pieņem viņa aizbilstamajam piekritušu mantojumu. Bet, ja pirms likumā noteiktā noilguma termiņa notecējuma pierāda, ka promesošais mantojuma atklāšanās brīdī nav vairs bijis dzīvs, mantojums pāriet uz tiem, kas minētajā brīdī bijuši tuvākie mantinieki pēc promesošā.

375. Aizgādņība pār promesošā mantu izbeidzas:

- 1) kad viņš atgriežas atpakaļ savā dzīvesvietā vai ziņo par sevi un pats dod rīkojumus par savas mantas pārvaldību;
- 2) kad dabūtas noteiktas ziņas par viņa nāvi;
- 3) kad tiesa viņu izsludina par mirušu.

376. Ja saņemtas drošas ziņas par promesošā nāvi, viņa manta pakļaujama vispārējiem noteikumiem par mantošanu un nododama pēc saraksta un norēķina tai personai, kas promesošā nāves brīdī bijusi viņa tuvākais mantinieks.

377. Pazudušo tiesa izsludina par mirušu pēc ieinteresētu personu, bet, ja tādu nav, – pēc viņa mantas aizgādņa vai prokurora lūguma, kuru var iesniegt, tiklīdz notecējuši desmit gadi no tā gada beigām, kad par pazudušo saņemtas pēdējās ziņas.

Ja pazudušais, kad saņemtas pēdējās ziņas par viņu, bijis sasniedzis septiņdesmit gadu vecumu, tad jau pēc pieciem gadiem no šo ziņu saņemšanas var lūgt izsludināt viņu par mirušu.

378. Pazudušo var atzīt par mirušu:

- 1) ja viņš ir pazudis kaujas laukā un divu gadu laikā no karadarbības izbeigšanās nav ziņu par viņu;
- 2) ja viņš atradies uz bojā gājuša kuģa vai lidmašīnas vai nokļuvis citās nāves briesmās un sešu mēnešu laikā nav ziņu par viņu.

379. Kad tiesa izsludinājusi pazudušo par mirušu, viņa manta, ja viņš nav atstājis testamentu, nododama tiem mantiniekiem, kas pieņemamā nāves dienā, ja tā noteikta tiesas lēmumā, vai, ja šo dienu nevar noteikt, lietas ierosināšanas brīdī bijuši viņa tuvākie radnieki vai laulātais.

380. Ja pazudušais, ko tiesa izsludinājusi par mirušu ([377.p.](#)), atgriežas atpakaļ, viņš var atprasīt savu mantu no tām personām, kam tā bijusi nodota ([379.p.](#)), vai no viņu mantiniekiem, bet tikai tajā sastāvā, kādā tā uzglabājusies, vai tik daudz, par cik šajā laikā mantinieki ar šo mantu iedzīvojušies.

381. Ja pēc pazudušā izsludināšanas par mirušu pierāda, ka viņš nomiris citā laikā, tās personas, kam šajā laikā piederējusi tiesība mantot, var prasīt, lai tām nodod palikušo mantu, bet arī tikai ar [380.pantā](#) norādītajiem aprobežojumiem.